

ANDROS GÜZELİ

Terentius

Çeviren
NURULLAH ATAÇ

KİŞİLER

ÖNDEYİŞÇİ

SIMO, bir ihtiyar, Pamphilus'un babası.

SOSIA, Simo'nun azatlısı.

DAVOS, Simo'nun kölesi.

MYSIS, Glycerium'un hizmetçisi.

CHARINUS, bir delikanlı, Philumena'ya âşık.

PAMPHILUS, bir delikanlı, Simo'nun oğlu.

BYRRIA, Charnus'un kölesi.

ESBIA, bir ebe.

PAMPHILUS, bir kız, asıl adı PASIBULA.

CHREMES, bir ihtiyar, Philumena'nın babası.

CRITO, Andros'lu bir ihtiyar.

DROMO, dayakçı köle.

KORO BAŞI.

ÖNDEYİŞ

Şair, ilk defa olarak yazı yazmaya başladığı zaman, oyunlarını halka beğendirmekten başka bir kaygı gözetmeyeceğini sanıyordu. Ama gördü ki iş öyle değilmiş. Bir de öndeyişleri yazarak vakit yitirmesi gerekmiş; hem de konuyu anlatmak için değil, yavuz bir ihtiyar gairin kötü sözlerine cevap vermek için... Dinleyin de söyleyeyim şaire atılan taşları. Menandros, biri *Andros güzeli*, öteki *Perinthos güzeli* diye iki oyun yazmıştır. Bunların birini bilen, ikisini de biliyor demektir. Konularında bir ayrım yoktur, ancak ikisindeki düşünceler, ikisinin yazılışı başka başkadır. Şair, bu eserini yazarken *Perinthos güzeli*'nden de işine gelen yerleri *Andros güzeli*'ne katıverdi. Saklamıyor bunu: mahi gibi kullandı.

Bu adamlar işte buna dil uzatıyorlar. Konuları birbirine karıştırmamalıymış!... Kendilerini anlar gibi göstermekle, doğrusu, bir şey anlamadıklarını göstermiyorlar mı? Çünkü bizim şaire satılmakla Naevius'a, Plautus'a da satılmış oluyorlar: bizim şairimiz işte o şairlerin yolundan gitmiştir. Kendisine çatanların o karanlık titizlik yollarına sapacak değildi ya!... Söyleyeyim onlara, rahat dursunlar, dillerini tutsunlar; yoksa bunların yanışlarına sokuveririm.

Şimdi siz de kerem edip susun, oyunumuzu dinleyin. Bakalım bizim şairimizden ne umulabilir, Bundan sonra yazacakları oynanmaya değer mi, yoksa sahneden atılmalı mıdır, orasını siz söyleyeceksiniz.

BİRİNCİ PERDE

I. SAHNE

SIMO, SOSIA

SIMO, çarşudan küfecilerle getirdiklerini kölelerine göstererek. — Alın şunları da götürün içeri. Hadi gidin. Sen, Sosia, dur burada. Hele yanıma gel biraz, sana diyeceğim var.

SOSIA. — Sen demeden de anladım ben senin diyeceğini. Atıklarımı iyi bir pişireyim de ağzına lâyık bir yemek olsun diyeceksin, değil mi?

SIMO. — Hayır, başka bir diyeceğim var.

SOSIA. — Başka bir hünerim mi var benim? Daha ne gelir benim elimden?

SIMO. — Benim şimdi senden hüner müner beklediğim yok. Bilirim ki güvenilir insansın, ağzın da sıkıdır; benim düşündüğüm iş için o huyların yeter bana.

SOSIA. — Söyle bakalım, neymiş istediğin.

SIMO. — Sen benim elime ta küçük yaşta geldin; seni köle diye aldım, ama bilirsin, sana bir gün, bir haksızlık etmedim, bir gün, bir ağır söz söyleyip kalbini kırmadım. Baktım ki sen de özgür bir adam gibi çalışıyor, işlerimi canla başla görüyorsun, seni azadettim. Elimden gelen en büyük iyiliği ettim, en büyük mükâfatı verdim sana.

SOSIA. — Evet, unutmadım ben de iyiliğini.

SIMO. — Helâl olsun, pişman değilim.

SOSIA. — Ben de sana, Simo, dilediğin gibi hizmet ettiğim için memnunum; benden hoşnut olduğumu duydukça seviyorum. Ama şimdi söylediklerin, doğrusu, düşündürdü beni, âdeta gücüme gitti: bana ettiğin iyiliği ne diye hatırlatıyorsun? Yoksa unuttum mu sanıyorsun? Ne istediğini kısaca söyle de kurtulayım bu üzüntüden.

SIMO. — Şimdi söyleyeceğim. Anlatacağım işde bir şey var, sana önce onu bildireyim. Sen biz bir düşün hazırlığı yapıyoruz sanıyorsun ya, sahici bir düşün değil bizim düşünümüz.

SOSIA. — A! yalandan düşün mü olur?

SIMO. — Sana işi ta başlangıcından anlatayım. Böylece hem oğlumun ne yaptığını, hem benim ne düşündüğümü, hem de senden ne beklediğimi öğrenmiş olursun. Oğlum on sekizini bitirdi, yurttaşlar arasına yazılıp askerliğini etti, sonra ben de onu bildiği gibi yaşasın diye rahat bıraktım. Daha önce huyunu, nasıl bir insan olduğunu anlıyamazdım ki! Daha küçüktü, çekingendi, başında bir lalası vardı, içyüzü belli olmazdı.

SOSIA. — Doğru.

SIMO. — Delikanlıların hepsi bir şeye düşkün olur: kimi at besler, kimi it besler, kimi de kalkar, felsefeye merak sarar. Bizim oğlan böyle şeylerin hiçbirine düşkün değildi; hepsiyle biraz uğraşıyordu, ama hiçbirinde de öyle aşırı gitmiyordu. Ben de o halini görüp sevindim.

SOSIA. — Haklıydın sevinmekte. Hayatta tutulacak en hayırlı yol hangisidir diye sorsalar ben de: “Hiçbir işde aşırı gitmemektir” derim.

SIMO. — O da o yolu tutmuştu. Herkesle iyi geçim, titizlik etmez, uysal bir çocuktü. Düşüp kalktığı kimselere samırsın ki kul köle olur, onlar ne derlerse hepsine peki der, birinin hatırını kırmazdı; kimseye böbürlendiği, kimseye büyüklendiği olmadı. Eh! öylece birçok dost edindi; baktım kimseler onu kiskanmıyor, herkes övüyordu.

SOSIA. — Akıllı adam herkese sevdirebilir kendini. Bu zamanda dost edinmek isteyen gözünü yummayı bilmeli; doğruyu söyleyeyim dedin mi, düşman edinarsın.

SIMO. — Tam o sırada, bundan üç yıl önce, buraya Andros adasından bir kadın geldi, bizim eve yakın bir eve yerleşti. Memleketinde soyu sopa bakmamışlar, yoksul düşmüş, onun için başka bir yere gideyim demiş. Çok güzel bir kadındı, çiçek gibi bir taze!

SOSIA. — Ay! Andros’lu kız işi bozacak zaliba!

SIMO. — Önceleri ırzıyla namusiyle yaşadı; yün eğiriyor, bez dokuyor, kazandığı ile yetsinip geçiniyordu. Çok da sıkıntı çekiyordu doğrusu! Günün birinde paralı bir hovarda çıkıp aklını çeldi; arkasından biri daha geldi. İnsan kısmı, zevk içinde, safa içinde yaşamak dururken çalışıp sıkıntı içinde yaşamaya katlanırmı? O kadın da ayağına gelen kısmeti tepmedi, güzelliğini işletmeğe başladı. Hovardaların huyunu bilirsin, eğlenmeye gittiler mi arkadaşlarını da birlikte sürüklerler, bizim oğlanı da götürdüler. Ben duyar duymaz: “Oldu olanlar, yaktı abayı!” dedim. Sabahleyin erkenden kalkıp kapının önünde hovardaların köleleri-

ni beklemeğe başladım; kadının evine girip çıkarlar-ken: "Hey, çocuk, bu gece Chrysis koynuna kimi aldı acaba?" diye soruyordum. Andros'lu kadının adı Chrysis'ti.

SOSIA. — Anladım.

SIMO. — Ya Phaedria'yı, ya Clinias'ı, ya Nica-retus'u aldı diyorlardı; o zamanlar kadının öyle üç hovardası vardı. "Pamphilus ne yaptı" diye sorunca da köleler: Pamphilus mu? Payına düşün parayı verip yedi içti" diyorlardı. Pek seviniyordum... Ne zaman sordumsa böyle bir cevap aldım, bir gün olsun Pamphilus'un gece kaldığını duymadım. "Artık anlaşıldı, bizim oğlan uslu çocuk, akranına örnek olacak delikanlı!" diyordum. Değil mi ya? O yaşta bir genç, hovardalarla düşüp kalkıyor, gene de onlara uymuyor, sen de olsan öyle bir genç için: "Aferin! Akıllı çocukmuş, kendi kendine bulur yolunu!" demez misin? Bir ben değilim ki onu beğenen! Kimi görsem onu övüyor, öyle güzel huylu bir oğlum olduğu için beni kutluyordu. Uzatmıyalm, Pamphilus'un eşsiz emsalsiz bir delikanlı olduğu Chremes'in kulağına kadar gitmiş; kendiliğinden kalkıp bana geldi, biricik kızım, büyük bir drahoma ile, bizim oğlana vereceğini söyledi. Ben de peki dedim, hemen söz kestik. Düğün günü de işte geldi çattı.

SOSIA. — İyi ya! Nikâh kıyar, düğünü yaparsınız. Ne engel var?

SIMO. — Ne engel olduğunu öğrenirsin şimdi. Bizim söz kestiğimizden birkaç gün sonra, komşumuz Chrysis ölüverdi.

SOSIA. — İyi ya!... Oh! İçim rahatladı, o Chry-

sis'in yüzünden çocuğun başına bir iş gelecek diye korkuyordum.

SIMO. — O günlerde Pamphilus sık sık kadının evine gidiyor, arkadaşlarıyla buluşup onlarla ölü töreni için hazırlık yapıyordu. Pek üzgündü, birdenbire iki gözü iki çeşme ağlamaya başlıyordu. O halini gördükçe seviniyordum doğrusu: "O kadını şöyle bir tanıyordu, ölümüne dostuymuş gibi ağlıyor! Ya sevişselerdi ne yapacaktı? Ben babasıym, ben ölünce kimbilir ne kadar keder eder!" diyordum. Anlıyacağın, yüreğinin temizliği, duygulu bir genç olması hoşuma gitmişti. Uzatmıyalım, oğlumun hatırı olsun diye kalktım, cenazeye ben de gittim, aklıma bir kötülük gelmedi.

SOSIA. — Ne kötülük olabilir cenazeye gitmekte?

SIMO. — Şimdi anlarsın. Ölüyü evden çıkardılar, biz de arkasından yürümeye başladık. Yolda giderken bizimle gelen kadınlara bir baktım, işlerinde bir taze vardı, daha çocuk denecek bir kız...

SOSIA. — Herhalde pek de güzel olacak!

SIMO. — Bir yüzü var, Sosia, mâsumluk akıyor, bayılır insan! Baktım ki öbür kadınlardan daha kederli, halinde de bir kibarlık, bir terbiyelilik var, yaklaştım, yanındakilere kim olduğunu sordum. Chrysis'in kız kardeşiymiş. O saat anladım işi! Meğer bizim oğlanın o kadar ağlamasının, üzülmesinin sebebi varmış!

SOSIA. — Sonu kötüye varacağı benziyor!

SIMO. — Dur, dinle. Cenaze önde, biz arkada gittik, gittik, varacağımız yere vardık. Ölüyü yakmak için odun yığın üzerine koydular. Kız ablasına doğru atıvermesin mi? Az kaldı o da yanverecekti! Bunu gö-

rünce Pamphilus, o zamana kadar benden gizlediği sevgisini açığa vuruverdi, kıza doğru koşup sınıksı yakaladı: "Ne yapıyorsun, Glycerium'cuğum? Kendine kıymak mı istiyorsun?" diye bağırdı. Kız da ağlıyarak onun boynuna sarıldı, birbirlerine ne kadar bağlı olduklarında kimsenin şüphesi kalmadı.

SOSIA. — Ne diyorsun?

SIMO. — Döndük oradan, ama ben de çok kızgındım. Gene de oğlana çıkışmadım, çıkışmaya hakkım yoktu ki! Bir şey söylersem bana: "Ben ne yaptım ki, baba?" diyebilirdi, "Ne kusurum var benim? Bir kız kendini ateşe atmak istiyordu, tutup kurtardım kabahat mı ettim?" diyebilirdi. Doğrusu bir cevap veremezdim.

SOSIA. — Elbette: bir insanı ölümden kurtaran adama çıkışılır mı hiç? Ona çıkıştın mı artık kötülük edene ne diyeceksin?

SIMO. — Ertesi gün Chremes bizim eve geldi, bağırdı, kepezeliği haber aldığını, Pamphilus'un bir kapatması olduğunu söyledi. Ben: "Yok öyle şey!" dedimse de inandıramadım: "Ben biliyorum, o kızla karı koca gibi yaşıyorlarmış!" diye dayattı. Sonra kızını vermeyeceğini söyledi, kalktı gitti.

SOSIA. — Sen oğluna gene çıkışmadın mı?

SIMO. — Ne diyeyim? Paylayıp azarlamak için bir sebep görmedim ki?

SOSIA. — Nasıl görmedin?

SIMO. — Bir şey söylesem o da kalkar bana: "Benim bekârlık hayatına veda etmeme sen karar verdin, baba" diyebilirdi. "Yakında, pek yakında ben başkalarının keyfine göre yaşamak zorunda kalacağım. O zama-

na kadar bırak da kendi keyfine göre yaşayayım!" diyebilirdi.

SOSIA. — Öyleyse bundan sonra da bir şey söyleyemezsin; ne kusur bulabilirsin artık?

SIMO. — Başka bir sevdiği var diyerek evlenmeye razı olmazsa bana karşı gelmiş demektir, veririm cezasını. Bu düğünü de işte onun için hazırladım. "İstemem" dedi mi, benim de çıkışmaya, terbiyesini vermeye hakkım olur. Bakalım o Davos edepsizi de neler kurmuş, onu da meydana çıkarırız; bundan sonra para etmez onun düzenleri!.. Bilirim, gene işi karıştırmaya kalkar, bir kurnazlık edeyim diye didinir durur... Hem de Pamphilus'a iyilik olsun diye değil, bana kötülük olsun, ben kızayım diye...

SOSIA. — Neden?

SIMO. — Nedeni var mı? Herifin kafasının içi de, yüreğinin içi de kötülük dolu! Ama hele bir şey yapmaya kalksın, gösteririm ben ona... Bilirim ben de yapacağımı... Yok, Pamphilus bir zorluk çıkarmaz da benim dediğime razı olursa, ben de gider, Chremes'i çağırırım, öyle sanıyorum ki onun da gönlünü ederim. Şimdi senden ne bekliyorum, onu söylüyeyim; sen, bu düğünün yalanectan olduğunu belli etmeyeceksin, Davos'u korkutup yıldıracaksın; Pamphilus'un ne yaptığına da dikkat et, Davos'la el birliği edip bir düzen kurmaya kalkarsa öğrenir, gelip bana haber verirsin.

SOSIA. — Anladım, baş üstüne. Ben elimden geleni yaparım. Hadi, girelim içeri.

SIMO. — Sen gir, ben de şimdi gidiyorum.

II. SAHNE

SIMO, DAVOS

SIMO, yalnız. — Hiç şüphem yok, bizim oğlan evlenmeye razı olmayacak. Davos'un halinden belli: demin, düğünü haber alınca şaşırdı, beti benzi attı... Hah! geliyor işte!

DAVOS, Simo'yu görmez. — İşin tam dilediğimiz gibi gitmesi doğrusu kuşkulandırmıştı beni. "Bizim efendinin kızmamasına, hiç istifini bozmamasına ne demeli? Sonu neye varacak bunun?" diye düşünüyordum. Oğlana istediği kızın verilmeyeceğini öğreniyor, sesini çıkarmıyor, köpürmüyor...

SIMO, kendi kendine. — Senin efendi köpürmedi, köpürmedi ama öyle bir köpürecek ki sen de şaşacaksın!

DAVOS, gene görmez. — Meğer oyun ediyormuş bize! Biz, bir şeyden korkmuyorduk, umudumuz uyanmıştı, rahatımızdaydık. Meğer bizim efendi saman altından su yürütüyor, bizi gafil avlamak istiyormuş. Düğünün önüne geçmek için bir şey yapamıyacağız... Gör-dün mü kurnaz!

DAVOS, efendisini birdenbire görür, kendi kendine. — A! Buradaymış bizim efendi! Nasıl oldu da görmedim ben?

SIMO, seslenir. — Davos! Davos!

DAVOS, dönmeksizin. — Neymiş acaba?

SIMO. — Gelsene buraya.

DAVOS, kendi kendine. — Ne istiyor benden?

SIMO. — Bana bir söyleyeceğin yok mu senin?

DAVOS. — Ne söyleyeceğim olsun sana?

SIMO. — Bir de soruyorsun!... Oğlumun bir kapatması varmış, herkes öyle diyor..

DAVOS. — Herkesin işi gücü yok, der ağzına geleni.

SIMO. — Sen beni dinliyor musun, dinlemiyor musun?

DAVOS. — Dinliyorum elbette; nasıl dinlemem?

SIMO. — Ben şimdi gidip bu işi oğluma açsam, babalık haklarını aşmış olurum; şimdiye kadar ne yaptı, ne etti, ona karışmam. Şimdiye kadar keyfine bıraktım onu, baskı altına almadım. Ama bugünden böyle yaşamasını değiştirmeli, şimdiye kadar alıştıklarından vazgeçmeli. Sana söyleyeyim, Davos: oğlumu yola getireceksin. Bu sözüme istersen buyurma de, istersen yalvarma de, ne dersen de, ama yap dediğimi.. Şimdi aklından geçenin ne olduğunu elbette anlıyorsun. Gönüllerinde bir seveda olanlar, evlenmeye razı olmaz, karşı koymaya kalkarlarmış.

DAVOS. — Evet, öyle derler.

SIMO. — Tuttukları delilik yolunda kendilerine kılavuzluk eden bulunursa, o edepsiz onları ille kötü yana çekmek istemiş.

DAVOS. — Herakles hakkı için! anlamadım bu dediğini.

SIMO. — Ya! demek anlamadın!

DAVOS. — Anlamadım. Ben Davos'um, Oedipus değilim ki bilmecedem anlıyayım.

SIMO. — Yani ne demek istediğimi başa kaka söyleyeyim mi diyorsun?

DAVOS. — Açıkça söyle ki ben de anlıyayım.

SIMO. — Peki, öyle olsun. Bugün senin düğünü geri bırakmak için bir iş karıştırdığını, bir ustalık göstermek istediğini duyarsam, bilmiş ol, Davos, sırtın yara oluncaya kadar dövdürtürüm seni; sonra da değirmene gönderirim, bir daha şehre dönemezsin. Affeder de geri çağırırsam, tanrılara andım olsun, gider kendim çeviririm değirmeni! Anladın mı şimdi? Yoksa bu dediğimi de anlamadın mı?

DAVOS. — Nasıl anlamam? açıkça konuşmak buna derler işte...

SIMO. — Bu işde bana oyun etmeye özenme, şakaya gelmem hani!

DAVOS. — Kızma, a benim efendim, kızma!

SIMO. — Sen gene alay ediyorsun! Ama haber vermedin deme.. Bilmiş ol, dönmem sözümder... Dikkat et kendine! (Çıkar.)

III. SAHNE

DAVOS, yalnız

DAVOS. — Oğlum Davos, kollarımı kavuşturup uyuklamamın sırası değil: ihtiyarın düğün için söylediklerini duydun!... Bir yolunu bulup bu işin önüne geçmezsek ya bana, ya bizim efendiye oldu olanlar!... Ama ne yapayım? Bilemiyorum ki yapacağımı! Pamphilus'a mı bir iyilik edeyim, yoksa babasının dediğini mi dinleyeyim? Pamphilus'a mı, korkarım, kıyiverir kendine; bırakmadım mı, öteki de yapar dediğini! Kolay değil onunla uğraşmak! İşte, oğlunun tutkun olduğunu da, benim yardım ettiğimi de öğrenmiş. Bana öfkeli, düğünü bozmaya kalkarım diye ne yapsam gözetliyor, ne

etsem kuşkulamıyor. Beni bir yakalarsa, hapı yuttuğum gündür; aklına esmeye görsün, suçlu muyum, değilmiyim, bakmaz, değirmene gönderiverir. Üstelik o Andros'lu kız da, Pamphilus'un karısı mıdır, kapatması mıdır, nedir? İşte o, gebeymiş... Neler konuştuklarını da bir duymalı! Aşık konuşması değil, düpedüz deli saçması! Doğacak çocuk kız olsun, oğlan olsun, büyüteceklermiş... Bir de masal uydurmuşlar aralarında: kız Andros'lu değilmiş de Atina'nın özgür yurttaşlarındanmış... Vaktiyle buralı bir tecimen varmış, gemisini yüklemiş gitmişmiş, Andros açıklarında gemisi batmışmış, kendisi o adada ölmüşmüş, kızı da Chrysis'in babası alıp evlât edinmişmiş... Baştan aşağı masal! Bence inayılacak bir yeri yok; ama onların hoşuna gidiyor, uydurup uydurup söylüyorlar!... Ha! Mysis de işte hanımı Glycerium'un evinden geliyor... Ben doğru çarşıya gideyim de Pamphilus'u bulayım, işi haber vereyim, babası gafil avlanmasın!

IV. SAHNE

MYSIS, yalnız.

MYSIS, içeriye seslenir. — Anladım dediğini, Archylis, bir saattir söylüyorsun: gideyim de Lesbia'yı getireyim diyorsun, değil mi? Delinin biridir o karı, içer içer sarhoş olur... Daha ilk çocuğunu doğuracak bir kadın, öyle ebenin eline bırakılır mı? Neyse! ben gideyim de çağırayım.. (Kapıdan uzaklaşır, yürümeye başlar). Şu kocakarının da inadına bakın! Lesbia ile oturup içiyorlar diye ille onu çağirtmak istiyor! Hey ulu tanrılar! size sığındım, hayırlısıyla kurtarın hanımı, o

Lesbia denilen karı bir yolsuzluk edecekse gitsin başka yerde etsin!... (*Birden durur.*) O da ne? Pamphilus telaş telaş geliyor. Haline bakılırsa, hiç de iyi bir habere benzemiyor doğrusu! Ben şurada bekliyeyim de öğreneyim, bakalım başımıza gene neler gelmiş!...

V. SAHNE

PAMPHILUS, MYSIS

PAMPHILUS. — Böyle bir kötülüğe kalkışmak da insanın aklına gelir mi ya? Hem de öz babam yapıyor bunu! Böyle bir iş, bir babaya yakışır mı hiç?

MYSIS, kendi kendine. — Ne diyor bu böyle?

PAMPHILUS. — Tanrılar aşkına söyleyin: buna alçaklık denmez de ne denir? Mademki beni bugün evlendirmeye karar vermiş, bildirmeli değil miydi? kararımı, kurduklarını bana da söylemeli değil miydi?

MYSIS, kendi kendine. — Vay benim başıma gelenler! bunu da mı duyacaktım?

PAMPHILUS. — Ya Chremes'e ne demeli? Kızını bana vermiyeceğini kesin olarak söyledi; ama benim değişmediğimi görünce kendi değişmiş, sözünden dönmüvermiş. Beni Glycerium'dan ayırmak için ellerinden geleni yapıyorlar! Başıma öyle bir felâket gelirse, benim için kurtulmanın yolu yoktur! Şu dünyada benden de bahtsız adam olur mu acaba? Ben o Chremes'e damat olmaktan kurtulamıyacak mıyım? İnsanlar da, tanrılar da, benden yardımı esirgiyecekler mi? Hepsi de sanki söz birliği etmişler!.. Ben o işi artık kapandı sanıyordum. İstemiyorlardı beni damatlığa; şimdi geri çağırıyorlar. Sebebi ne bunun? Bana anladım gi-

bi geliyor: o herifin kızı yüzüne bakılmaz bir çirkin olacak! Kimseye verememiş, benim başıma sarmak istiyor!

MYSIS, kendi kendine. — Bu sözleri duydukça, tüylerim diken diken oluyor!

PAMPHILUS. — Ya babama ne demeli? Bu işi şaka sanıyor, oyun oynar gibi beni evlendirmeye kalkıyor! Demin çarşıda yanımdan geçiyordu: "Bugün evleniyorsun, Pamphilus, haydi eve git de hazırlan!" dedi. Sanki: "As kendini!" diyormuş gibi geldi bana. Şaşırdım kaldım. Bir söz söyleyemedim; ağzımı açıp da doğru yanlış, terbiyeli terbiyesiz bir cevap veremedim... Dilim tutulmuşa döndüm... Ama diyeceksiniz ki: "Önceden haberin olsaydı ne yapabilirdin sanki? Ne gelirdi elinden?" Ne bileyim? belki bir yolunu bulurdum. Ama şimdi nereye başvuracağımı bilemiyorum; kafamı türlü türlü tasalar kavradı, onlardan rahat yok ki düşünüyüm! Glycerium'u seviyorum, acıyorum o kızcağıza, beni zorla evlendirmek istemeleri betime gidiyor; bir yandan da babamı gücendirmekten korkuyorum; severim, sayarım onu da! Ne yapsam hoş görürdü, bugüne kadar ne diledimse yapmama ses çıkarmadı... Şimdi ona karşı mı geleyim? Şaşırdım doğrusu, bilmiyorum ne yapacağımı!

MYSIS, kendi kendine. — "Bilmiyorum ne yapacağımı" demen hiç de hoşuma gitmedi.. Şimdi bir yolunu bulup onu Glycerium'la konuşturmalı, yahut ben onunla bir konuşmalıyım. Bir kişi ne yapacağını şaşırdı mı, bir yana eğilivermesi için bir hiç yeterir.

PAMPHILUS. — Burada bir konuşan var. (*Mysis'i görür.*) O! sen misin, Mysis? Günaydın!

MYSIS. — Günaydın, Pamphilus!

PAMPHILUS. — Nasıl hanımın?

MYSIS. — Nasılı var mı? Ağrısı tuttu! Üstelik üzüntüler içinde zavallı... Öteki kızla seni bugün evlendireceklerdi; o düğün kaldı, ama Glycerium gene düşünüp duruyor, sen bırakıverirsin diye korkuyor.

PAMPHILUS. — Ben onu bırakmak ister miyim hiç? Bana gönlünü de, bütün hayatını da verdi; benim gibi, canımdan çok seviyorum onu, nikâhlım diye bakıyorum ona. Benim yüzümden üzülmelerini ister miyim hiç? Şimdiye kadar ırzıyla, namusuyla yaşadı, yoksul düşüp de hayatını değiştirmesine gönlüm razı olur mu? Ne sandınız beni? Katlanır mıyım öyle şeye?

MYSIS. — İş yalnız senin elinde olsa, hiç korkmam; ama ya seni zorlarlarsa? Gene karşı koyabilir misin?

PAMPHILUS. — Alçak mıyım, nankör müyüm ben? Aşkımı da, şerefimi de unutacak kadar vicdansız mıyım? Verdiğim sözden dönecek kadar katı yürekli miyim?

MYSIS. — Bir şey bilirim ben: Glycerium sevmeye lâyık kızdır; unutmamalısn onu.

PAMPHILUS. — Unutmak mı? Ah! Mysis, Mysis, Chrysis'in Glycerium için söyledikleri gönlümden çıkar mı hiç? Ölmek üzere idi, beni yanına çağırdı. Yatağının başına gittim; sizleri odadan çıkarmışlardı, yalnız kaldık. Bana: "Pamphilus, dedi, görüyorsun ne kadar güzel, ne kadar genç. Ama artık güzelliği de, gençliği de ona düşman kesilecek, ırzını da, malını da elinden koparmaya çalışacaklar. Onun için sana yalvarırım, sağ elinin başı için, gönlündeki tanrı aşkına,

yalnızlığına acı onun, ayrılma yanından, bırakma onu. Bilirsin ki ben sana hep bir kardeş diye baktım, o da senden başka kimseyi sevmeyi, bir sözünden çıkmadı, hatırım kırmadı. Sen artık onun yalnız dostu, kocası değilsin; anası babası, yeryüzünde biricik kimse sensin. Varımızı yoğumuzu sana bırakıyorum, onu da sana emanet ediyorum." Bu sözleri söyledi, Glycerium'un elini tutup benim elime verdi, gözlerini kapadı... Ölmüştü... Emanete hıyanet eder miyim ben?

MYSIS. — Umarım ki etmezsin.

PAMPHILUS. — Sen şimdi niçin ayrıldın onun yanından?

MYSIS. — Ebe getirmeye gidiyorum.

PAMPHILUS. — Haydi çabuk git. Ama, kuzum, benim için evlenecekmiş, düğünü olacakmış diye bir şey söyleme, hüsbütün üzülmeyin.

MYSIS. — Peki, peki, anladım.

İKİNCİ PERDE

I. SAHNE

CHARINUS, BYRRIA, PAMPHILUS.

CHARINUS. — Ne diyorsun, Byrria? Demek bugün onu Pamphilus'a nikâh ediyorlarmış, öyle mi?

BYRRIA. — Evet öyle.

CHARINUS. — Nerden biliyorsun sen?

BYRRIA. — Demin Davos'u çarşıda gördüm, o söyledi.

CHARINUS. — Vay benim kara bahtım! Şimdiye kadar bir yandan korkuyordum, ama bir yandan da umudum vardı, oyalanıyordum. Şimdi hiç umudum kalmadı, kederimden yıkılmışa döndüm, sanki aklım duruverdi.

BYRRIA. — Üzme kendini, Charinus! Ne yaparsın? İnsan istediğini yapamadı mı, yapabileceğini istemeli.

CHARINUS. — Ben Philumena'dan başka bir şey istemem.

BYRRIA. — Sen böyle aşkı büsbütün ateşlendirecek sözler söyleyeceğine o aşkı gönlünden atmaya çalışsan daha iyi edersin!

CHARINUS. — İnsan kendi hasta olmayınca,

hastalara öğüt vermesi kolaydır. Benim yerimde olsaydın, başka türlü düşünür, başka türlü söylerdin.

BYRRIA. — Peki, peki, keyfin nasıl isterse!

CHRINUS. — Bak, Pamphilus geliyor. Onunla bir konuşayım da elimden geleni yapayım, belki kurtulurum ölmekten.

BYRRIA, kendi kendine. — Nelere de kalkıyor!

CHARINUS. — Ona yalvarırım, yakarırım, ne kadar sevdiğimi anlatırım. Düğünü birkaç gün olsun geçiktirmeye belki razı ederim. Birkaç güne kadar da, tanrılar büyük, bir şey olur elbette.

BYRRIA. — Bir şey olacağı yok.

CHARINUS. — Sen ne dersin, Byrria? Gideyim mi onun yanına?

BYRRIA. — Neden gitmiyeceksin? Bir şey koparamazsan bile bari öğretmiş olursun: evlenirse karısına hovarda aramaz, seni çağırır.

CHARINUS. — Bu şüphelerinle tanrılar seni kahretsin, teres!

PAMPHILUS. — A! Charinus bu laymış! Günaydın, Charinus!

CHRINUS. — Günaydın, Pamphilus! Ben senden umut istemeye, yardım, öğüt istemeye geliyorum, bir sen kurtarabilirsin beni.

PAMPHILUS. — Bulmuşsun adamını! Ben sana ne yardım edecek, ne de umut verecek haldeyim... Hele söyle bir, bakalım neymiş?

CHARINUS. — Sen bugün evleniyor musun?

PAMPHILUS. — Öyle diyorlar.

CHRINUS. — Bitmiş ol, Pamphilus, evlenirsen bugün beni son görüşündür.

PAMPHILUS. — O da ne demek?

CHARINUS. — Dilim varmıyor söylemeye. Kuzum, Byrria, sen anlatıver.

BYRRIA. — Başüstüne! deyivereyim.

PAMPHILUS. — Neymiş?

BYRRIA. — Senin alacağın kız yok mu? Bu onu seviyor işte.

PAMPHILUS. — Demek ki o da öylesinden hoşlanıyormuş! Zevklerimiz uymuyor birbirine... Anlat bakalım, Charinus, o kızla senin aranda başka bir şey geçti mi?

CHARINUS. — Hayır, Pamphilus, geçmedi bir şey.

PAMPHILUS. — Geçseydi keşke!

CHARINUS. — Şimdi sana yalvarıyorum, senden dostluğumuz hakkı için, aşk hakkı için diliyorum, alma o kızı.

PAMPHILUS. — Benden yana hiç merak etme. Ben elimden geleni yaparım.

CHARINUS. — Ya senin elinden bir şey gelmezse? Ya senin de gönlün çekiyorsa?

PAMPHILUS. — Benim gönlüm mü çekecek?

CHARINUS. — Hiç olmazsa düğünü birkaç gün sonraya bırak. Ben buradan kalkıp başka bir yere gideyim de bari gözüm görmesin.

PAMPHILUS. — Şimdi dinle beni. Çelebi bir adam, bir iyilik etmedi mi, karşısındakinden teşekkür meşekkür beklemez... Sen o kızı almak istiyorsun, ben-se yakamı nasıl kurtarayım diye bakıyorum.

CHARINUS. — Oh! Dirilttin beni!

PAMPHILUS. — Şimdi ya senin elinden, yahut Byrria'nın elinden gelirse, çalışın, düşünün, danışın, o kızı almak için ne yaparsanız yapın. Ben de bana vermesinler diye çalışacağım.

CHARINUS. — Benim senden istediğim buydu.

PAMPHILUS. — Bak, Davos da tam sırasında geliyor. Ben bir onun öğütlerine güveniyorum.

CHARINUS, Byrria'ya. — Duydun mu? Öyle olur işte köle dediğin. Sen ise bana ancak canımı sıkkacak haberler getirmeyi becerirsin, işe yarıyacak bir söz söyleyemezsin. Yıkıl buradan.

BYRRIA. — Canıma minnet.

II. SAHNE

DAVOS, CHARINUS, PAMPHILUS

DAVOS, ötekileri görmez; kendi kendine. — Öyle bir müjdem var ki Pamphilus'u tasadan kurtaracak, yüreğini sevinçle dolduracak! Ama kendisini nerede bulmalı da söylemeli?

CHARINUS, Pamphilus'a. — Sevinç içinde senin Davos; ama neymiş anlıyamadık.

PAMPHILUS. — Ne olabilir? Başıma gelen felâketten onun daha haberi yok ki!

DAVOS, kendi kendine. — Bizim efendiye düğünün hazırlandığını bir söyleyen olduysa...

CHARINUS, Pamphilus'a. — İşitiyor musun?

DAVOS, kendi kendine. — ... şimdi beni bütün şehirde arıyorlar. Ben onu nerelerde bulacağım? Önce nereye gitmeli?

CHARINUS, *Pamphilus'a*. — Ne duruyorsun, seslensene!

DAVOS, *kendi kendine*. — Biliyorum nereye gitmeli.

CHRINUS, *Davos'a seslenir*. — Dur, Davos dur.

DAVOS. — Kimmiş o beni... A! Pamphilus, burada mısın? Ben de seni arıyordum. Charinus da Luradaymış. Çok iyi! Tam sırasında buluşmuşsunuz. Sizin ikinizle konuşacaktım ben.

PAMPHILUS. — Davos, oldu bana olanlar!

DAVOS. — Sen şimdi öyle lâkırdıları bırak da beni dinle.

PAMPHILUS. — Öldüm ben, Davos.

DAVOS. — Neden korktuğunu biliyorum ben senin.

CHARINUS. — Benim için hiç şüphe yok artık: kıyıldı benim canıma!

DAVOS. — Senin neden korktuğunu da biliyorum.

PAMPHILUS. — Benim düğün...

DAVOS. — Biliyoruz dedik a!

PAMPHILUS. — ... bugün olacaktı.

DAVOS. — Eee! kafa şişirdin artık! Deminden beri söylüyorum sana: biliyorum ben işi. Sen o kızı alacaksın diye korkuyorsun, (*Charinus'a*) sen de alımayacaksın diye korkuyorsun.

CHARINUS. — Doğru dedin.

PAMPHILUS. — Biliyorsun işi.

DAVOS. — Korkulacak bir şey değil o; sen bana bırak.

PAMPHILUS. — Ocağına düştüm, tanrılar aşkına! Kurtar beni o korkudan.

DAVOS. — Kurtaracağım: Chremes vermiyor sana kızını.

PAMPHILUS. — Nereden biliyorsun vermediğini?

DAVOS. — Biliyorum işte. Demin baban beni çağırdı; bugün seni evlendireceğini, nikâhını kıydırıp düğününü yapacağımı söyledi; daha birçok şeyler söyledi, ama şimdilik bırakalım onları, seni ilgilendirmez... Babamın elinden kurtulunca sana haber vermek için çarşıya koştum. Seni bulamayınca yüksek bir yere çıktım, dört bir yana baktım, kimseler yok. O sırada önüme Charinus'un Byrria'sı çıktı. Ondan sordum, seni görmediğini söyledi. Şaşırıp kaldım, başladım ne yapacağımı düşünmeye. Ben öyle zihnim perişan, babanın ettiği işe hayıflanarak dönerken birdenbire şüpheleniverdim. Düğün için öyle çok bir şeyler alınmamış, babamın surati asık, tasalı olduğu belli; nikâhı kıydırmaya birdenbire karar vermiş... Bunlar iyi belirtiler değil, böyle olamaz düğün dediğin...

PAMPHILUS. — Sen nereye varmak istiyorsun yani?

DAVOS. — Söylüyorum işte. Hemen koştum Chremes'in evine. Baktım ki kapının önünde kimse yok. İçim ferahladı.

CHARINUS. — Haklısın.

PAMPHILUS. — Anlat bakalım sonrasını.

DAVOS. — Bekledim kapının önünde. Baktım ki ne giren var, ne çıkan. Evde öyle kadın madım dolaşmıyor, hiçbir hazırlık, hiçbir kımlama görülüyor. Yaklaştım, içeriye baktım.

PAMPHILUS. — Doğru, o evde bir hazırlık görmemek şüpheyi uyandırır.

DAVOS. — Değil mi ya! Kızı gelin edilecek ev öyle mi olur?

PAMPHILUS. — Bana da olmaz gibi geliyor.

DAVOS. — Sen daha: “Bana öyle geliyor!...” diyorsun. Anlıyamadım bu işi. Şüphe müphe kalmadı artık. Zaten ben oradan ayrıldıktan sonra yolda Chremes’in kölesini gördüm, çarşıdan biraz sebze ile birkaç paralık da balık almış, adamcağızın yemeğini pişirecekmış.

CHARINUS. — Oh! Kurtuldum bugün! Hep senin sayende, Davos.

DAVOS. — Hiç de kurtulmuş değilsin.

CHARINUS. — Neden kurtulmuş değilim? Kızı ona vermiyorlar işte!

DAVOS. — Ne tuhaf adamsın sen! Ona vermiyorlarsa, sana veriyorlar demek değildir ya! Ama sen şimdi gidip ihtiyarın dostlarını görebilirsin, onlara yalvarırsın, senden yana etmeye çalışırsın.

CHARINUS. — İyi bu senin öğüdün. Hemen gideyim ben. Doğrusu, şimdiye kadar kaç kere bu umudum boşa çıktı, ama olsun, bir daha denemeli. Hoşça kalın.
(Çıkar.)

III. SAHNE

PAMPHILUS, DAVOS

PAMPHILUS. — Nedir babamın istediği? Nereden çıkarmış bu oyunu?

DAVOS. — Söyliyeyim ben sana. Şimdi Chremes sana kızını vermiyor diye kızar, sana çıkışırsa, kızmasının, çıkışmasının doğru olmayacağını biliyor. Daha sana işi açmış, senin ne düşündüğünü öğrenmiş değil. Ama sen istemezsen, kabahati sana yükliyecek, bir çingardır koparacak.

PAMPHILUS. — Ne çıkarırsa çıkarsın, katlanırım.

DAVOS. — Senin babandır, Pamphilus. Karşı koyman günah olur. Hem öteki kızcağızın bir arkası yok. Baban çabucak bir yolunu bulur, onu şehirden kovdururverir.

PAMPHILUS. — Kovdurur mu?

DAVOS. — Hem de hemen başarır o işi.

PAMPHILUS. — Öyle ise ne yapayım. Davos?

DAVOS. — Onun istediği kızı alacağını söylersin.

PAMPHILUS. — Ne dedin?

DAVOS. — Ne mi dedim?

PAMPHILUS. — Razi mi olayım o kızı almaya?

DAVOS. — Ne olur peki dersin?

PAMPHILUS. — Tanrılar göstermesin?

DAVOS. — Benden sana öğüt, olmaz demeye kalkma.

PAMPHILUS. — Kapat artık bu sözü.

DAVOS. — Ama olmaz demenin sonu neye varır, onu da bir düşün.

PAMPHILUS. — Peki dedim mi de sevdiğimin evinden uzaklaşacak, ötekinin evine tıkanacağım.

DAVOS. — Hiç de öyle değil. Bana sorarsan bu işin sonu bak nasıl olacak. Baban sana: “Ben öyle is-

tiyorum, bugün evleneceksin!" diyecek. Sen: "Peki" dersen, sorarım sana, seninle bir kavga çıkarabilir mi? Bir peki demekle sen onun bütün düşüncüklerini, bütün kurduklarını alt üst edersin, ne yapacağını şaşırır. Sen de bir tehlikeye düşmüş olmazsın; söylüyorum sana: Chremes sana kızını vermiyor. Sen de bunu bil, bugünkü yaşamamı değiştirme, yoksa o da kararından döner. Sen babana peki de sana kızmak istiyorsa, seninle bir kavga çıkarmak istiyorsa, sebep bulamasın. Sen belli bugünkü yaşamamla herkesi kendinden uzaklaştıracağını, kimsenin sana kızını vermek istemeyeceğini umarsın; ama ben söyleyeyim sana: baban sana drahomatsız bir kız ahr da gene seni keyfine yaşamaya bırakmaz. Senin ses çıkarmadan razı olduğunu görürse, o zaman iş değişir, koyuverir yakanı. İlle baş göz edeyim diye didinmez. Bu arada da, tanrılar büyük! Talih bize bir yardım ediverir.

PAMPHILUS. — Öyle mi dersin?

DAVOS. — Hiç şüphem yok.

PAMPHILUS. — Ama bir düşün: ya ben peki demekle kapana tutulursem?

DAVOS. — Hiç merak etme.

PAMPHILUS. — Haydi öyle olsun, peki diyeyim. Ama, kuzum, benim bir çocuğum doğacağını babam sakın öğrenmesin; o çocuğu büyüteceğime söz verdim.

DAVOS. — Bak, onda ileri gittin!

PAMPHILUS. — Ne yapayım? Kızcağız çok yalvardı, bana and içirtti, kendisini koyup gitmiyeceğimden emin olmak istiyor.

DAVOS. — Bir çaresini buluruz. Bak, baban geliyor. Aman, seni tasalı görmesin.

IV. SAHNE

SIMO, DAVOS, PAMPHILUS

SIMO, kendi kendine. — Ne yapıyorlar, gene ne kuruyorlar diye bir bakmaya geldim.

DAVOS, Pamphilus'a. — Senin hayır diyeceğinden hiç şüphesi yok şimdi. Bir köşeye çekilip kendi kendine düşünmüş, seni utandıracak bir söylev hazırlamış. Göreyim seni, dikkat et, bir şey çaktırma.

PAMPHILUS. — Ah! Elimden gelse, Davos!

DAVOS. — Biraz daha sabret, Pamphilus, inan benim dediğime. Sen şimdi razı olursan, "peki, alırım o kızı" dersen baban bütün gün sana ses çıkaramaz, sana bir şey söyleyemez.

V. SAHNE

BYRRIA, SIMO, DAVOS, PAMPHILUS

BYRRIA, dışarıdan gelir, ötekileri görmez, kendi kendine. — Efendim bana: "Bugün bütün işlerini bırak, git bak, Pamphilus ne yapıyor, düğün işi ne oluyor?" dedi. Ben de onun için Pamphilus'un babasının arkasına düştüm, buraya geldim. Hah! delikanlı da Davos'la birlikte burada. Haydi bakalım, iş başına!

SIMO, kendi kendine. — İki de burada işte.

DAVOS, Pamphilus'a. — Aman, Pamphilus, dikkat et!

SIMO, oğluna seslenir. — Pamphilus! Pamphilus!

DAVOS, Pamphilus'a yavaşça. — Dön de babanı gördüğüne şaşırmışsın gibi bak.

PAMPHILUS. — A! Babam buradaymış!

DAVOS, Pamphilus'a. — Aferin! Çok iyi!

SIMO. — Söylemiştim sana: bugün senin evlenmeni istiyorum.

BYRRIA, bir köşeye gizlenmiş, kendi kendine. — İşte bizim için can alacak nokta! Bakalım ne cevap verecek!

PAMPHILUS. — Her işde olduğu gibi bu işde de sen ne dersen ben onu yapmaya hazırım, babacığım.

BYRRIA, kendi kendine. — Vay canına!

DAVOS, Pamphilus'a yavaşça. — Gördün mü? Dili tutuluverdi.

BYRRIA, kendi kendine. — Ne dedi?

SIMO. — Benim istediğime razı olmakla sen boyununa düşeni yapmış oldun.

DAVOS, Pamphilus'a yavaşça. — Doğru dememiş miyim?

BYRRIA, kendi kendine. — Bizim efendi avucunu yalasin! karısını elinden aldılar işte!

SIMO. — Haydi sen içeri gir de sonra aramıyalım.

PAMPHILUS. — Peki. (Çıkar.)

BYRRIA, kendi kendine. — Demek hiçbir işde kimseye güven olmazmış. Önce can, sonra canan derler ya, doğruymuş! O kızı görmüştüm ben, güzel kız hani! Pamphilus onun koynuna girmek istiyorsa, ayıplanmaz. Başkasına mı bıraksın?... Ben gideyim de duyduklarımı efedime anlatayım, bu kötü haber için bana neler edecek, bir göreyim.

VI. SAHNE

DAVOS, SIMO

DAVOS, kendi kendine. — Herif şimdi benim bir oyun edeceğimi, onun için burada kaldığımı sanır.

SIMO. — Sen ne dersin bu işlere, Davos?

DAVOS. — Ben mi? Bir şey demem şimdilik.

SIMO. — Ya? Bir şey demezsin demek.

DAVOS. — Hiç, hiçbir şey demem.

SIMO. — Ben öyle sanıyordum ki...

DAVOS, kendi kendine. — Beklediği olmadı da onun için betine gitti ihtiyarın!

SIMO. — Sen bana doğruyu, söyle dosdoğruyu söyleyebilir misin? elinden gelir mi senin?

DAVOS. — Ondan kolay ne var?

SIMO. — Bu düğün Pamphilus'un biraz canını sıkmadı mı? Hani Andros'lu bir kızı seviyormuş diyorlar, onun için sordum.

DAVOS. — Neden canı sıkılsın? hiç de sıkılmamıştır. Belki biraz üzülmiştir, ama ne çıkar? İki üç gün ya sürer, ya sürmez, sonra geçer... Zaten kendisi de bu işi düşünmüş, akıllı uslu kararlar vermişti.

SIMO. — Oh! oh! memnun oldum!

DAVOS. — Bekârken, yaşının gereği, eğlendi, hovardalık etti; ama hep gizliiden gizliye yaptı, adını çıkarmadı. Kendini bilen adam öyledir, dillere düşmekten korkar. Ama şimdi evlenecek, karısından başka bir şey düşünmüyor artık.

SIMO. — Bilmem, bana biraz üzgün gibi geldi de...

DAVOS. — Üzgün, üzgün, ama o yüzden değil; sana biraz gücendi.

SIMO. — Ne yaptım ben gücenecek?

DAVOS. — Hiç, öyle durulacak bir şey değil. Bir çocukluk...

SIMO. — Neymiş söyle bakalım.

DAVOS. — Hiç dedim ya!

SIMO. — Sen hele söyleyiver.

DAVOS. — Düğün için cimrilik etmiş diyor.

SIMO. — Kim, ben mi cimrilik etmişim?

DAVOS. — Evet, sen. Bana dedi ki: "Gördün mü şu babamın yaptığını? Düğün yemeği için on *drakhme* ya harcamış, ya harcamamış. İnsan oğlunu böyle mi evlendirir? Ben şimdi arkadaşlarımdan hangilerini düğüne çağırayım, bilemiyorum." Böyle dedi işte. Doğrusu, haklı da var. Hiç kesenin ağzını açmak istememişsin, kıyamamışsın paraya. Beğenmedim o ettiğini.

SIMO. — Sus, Davos, sus.

DAVOS, *kendi kendine*. — Batırdık iğneği harife.

SIMO. — Düğün, gereğince bir düğün olur, o işi bana bırakın siz. (*Kendi kendine*.) Bu kurnaz tilkinin dili altında bir şey var ama nedir acaba? Ne demek istiyor? Bana bir oyun ediyorlarsa, bütün kötülük bu teresten geliyor, odur düzeni hazırlıyan.

ÜÇÜNCÜ PERDE

I. SAHNE

MYSIS, SIMO, DAVOS, LESBIA,
(GLYCERIUM.)

MYSIS, *Lesbia'ya*. — Pollydeikes hakkı için doğru söyledin, Lesbîd; Dünyada artık güvенеbilecek, vefalı âşık kalmadı.

SIMO, *Davos'a*. — Andros'lu kızın hizmetçisi mi bu kadın?

DAVOS. — Ne dedin?

SIMO. — Öyle olacak.

MYSIS, *Lesbia'ya*. — Ama bizim Pamphilus...

SIMO. — Ne diyor?

MYSIS. — Ona güvenilir, vefalıdır.

SIMO, *Davos'a*. — Ne? Ne? Ne diyor?

DAVOS, *kendi kendine*. — Ne olurdu şunların ya biri sağır, ya öteki dilsiz oluverseydi!

MYSIS, *Lesbia'ya*. — Pamphilus, doğacak çocuğun büyütülmesi için emir verdi.

SIMO. — Hey ulu Juppiter! Neler de söylüyor bu kadın!... Deddiği doğru ise işimiz kötü!

LESBIA, Mysis'e. — O senin söylediğin, huyu temiz bir delikanlıya benziyor.

MYSIS. — Çok iyidir. Hele sen içeri gel de bizim hanımı bekletmiyelim.

LESBIA. — Haydi girelim. (*Mysis ile Lesbia Glycerium'un evine girerler.*)

SIMO, kendi kendine. — Şimdi işi nasıl temizliyeceğiz?

SIMO. — Bu ne bu? Yoksa gıldırdı mı o oğlan?... Yabancı bir kızdan çocuğu olacak da onu mu büyütecekmiş?... Anladım! Anladım!.. Ne kalın kafam varmış benim! Az kaldı kanyordum!..

DAVOS, kendi kendine. — Neyi anlamış acaba?

SIMO. — Bu hınzırın hazırladığı oyunun ilk perdesi bu!... Chremes'in gözünü yıldırım için yalanıktan çocuk doğuracak...

GLYCERIUM, dışarıdan sesi gelir. — Hey ulu Iuna Lucina! Sen yetiş imdadıma! Sen kurtar beni!..

SIMO. — O kadar da çabuk mu be? Bu tuhaf işte... Benim kapıda olduğumu söylemişler, hemen bağırılmaya başladı. (*Davos'a*) Doğrusu ya! Aferin diyemiyeceğim, oyununu tam düzenine koyamamışsın!

DAVOS. — Ben mi?

SIMO. — Yoksa senin çıraklar mı iyi belliyemiş? Unutkanlıkları mı vardır?

DAVOS. — Anlıyamıyorum ne demek istiyorsun.

SIMO. — Ya düğün sahi olsaydı da bu teres beni böyle birdenbire bastırverseydi, elim ayağım kesiliverirdi! Ama şimdi asıl kendini belâya sokuyor; bana ne? Ben limandayım!

II. SAHNE

LESBIA, SIMO, DAVOS

LESBIA, Glycerium'un evinden çıkar, içeriye seslenir. — Şimdilik, Archylis, telâş edilecek bir şey yok, doğum yolunda gidiyor, kolaylıkla kurtulacak. Şimdi sizin yapacağımız ilk iş, kadıncağızı sıcak suya oturtursunuz; sonra da benim söylediğim ilaçtan içirin. Ben şimdi gider gelirim. (*Kendi kendine*) Güzel bir oğlu oldu o Pamphilus'un. Tanrılar bağışlasın!.. İyi adammış doğrusu, o tazeye bir kötülük etmeğe kalkmamış! (*Çıkar*).

SIMO. — Bu oyun senin uydurman değil mi? Seni tanıyan bir kimsenin şu kadarlık şüphesi olur mu? Seni edepsiz!

DAVOS. — Ne oyunu yahu?

SIMO. — Ebe kadın, lohusa için edeceği tembihleri içeride edemez miydi? dışarıya çıkıyor, içerdekilere sokaktan bağırıyor. Sen beni hiçe mi sayıyorsun, Davos? göz göre tuzağa düşecek kadar enayi mi sayıyorsun beni? bari biraz kurnazlık göster, ben işin aslını anlarsam bir korkun olacağı belli olsun!

DAVOS, kendi kendine. — Şimdi bu adamı bir aldatan varsa, ben değilim, kendisi.

SIMO. — Ben sana söylemedim mi? Bir kınıldanırsan, halin fena olur demedim mi? Hiç hesaba katmadın mı o sözleri? Ne kazandın şimdi? Yani ben o kızın Pamphilus'tan bir çocuk doğurduğuna inandım mı diyorsun?

DAVOS, kendi kendine. — Kafasına neler koyduğu anlaşıldı; ben de biliyorum ne yapacağımı.

SIMO. — Neden hiç sesini çıkarmıyorsun?

DAVOS. — Sen kandırmak diye söylenip duruyorsun. Ne diye kandırılacakmışız? Bunları biz sana haber vermedik mi sanki?

SIMO. — Bana mı haber verdiniz?

DAVOS. — Elbette ya! Yoksa sen bunun bir oyun olduğunu nereden anlıyacaktın.

SIMO. — Şimdi de alaya alıyorlar beni!

DAVOS. — Haberin vardı, olmasa aklına bu şüphe nereden gelecekti?

SIMO. — Nereden mi gelecekti? Ben bilirim seni de ondan gelecekti.

DAVOS. — Yani bu oyunu ben mi uydurdum demek istiyorsun?

SIMO. — Hiç şüphem yok.

DAVOS. — Sen beni daha anhyamamışsın, *Simo*.

SIMO. — Ben mi seni anhyamamışm?

DAVOS. — Ben daha ağzımı açar açmaz, seni kandırmaya kalkacağımı sanıyorsun.

SIMO. — Haksız mıyım?

DAVOS. — Ben de ağzımı açıp bir şey söyleyemiyorum.

SIMO. — Benim şimdi bildiğim bir şey var; bu ev de doğuran moğuran olmadı.

DAVOS. — İyi bildin. Ama birazdan buraya, senin kapının önüne bir çocuk getirecekler. O işin öyle olacağını sana şimdiden haber vereyim de sonradan şaşırma: "Bu da Davos'un bir oyunu!" demeye kalkma. Beni sen yanlış bellemişsin, yanlış düşündüğünü göstereceğim ben sana.

SIMO. — Peki ama bu çocuk işini nereden biliyorsun?

DAVOS. — Kulağıma çalınmıştı da ondan biliyorum. Doğru olduğuna inanmak için de birçok sebep var. Bir kere o kız Pamphilus'tan gebe kaldığını söyledi; sonradan baktık, yalanmış. Bugün sizin evde düğün hazırlığı olduğunu gördü ya! Hemen ebeye hizmetçisini göndermiş, bir çocuk alıp getirmesini söylemiş olacak. Senin karşına bir çocuk çıkarmazsa, düğünü bozabilir mi?

SIMO. — Ne diyorsun?... Peki, sen onların böyle bir işe kalkışacağını duydun da neden Pamphilus'a hemen haber vermedin?

DAVOS. — Pamphilus'u kim ayırdı o kadından? Ben ayırdım... Ne kadar tutkun olduğunu hepimiz biliyorduk. Şimdi kurtuldu, evlenmekten başka bir düşüdüğü yok... Sen oğlunun Glycerium'dan kurtulmasını istiyorsan, bana bırak o işi. Sen de git, düğünü hazırlatmaya bak; ümidederim ki tanrılar da yardımı esirgemez bizden.

SIMO. — Sen haydi eve gir de beni bekle, ne gerekse onu da hazırlıya dur. (*Davos çıkar.*)

SIMO, yalnız. — Bu herifin dediklerine içim iyice inanmadı, inanmadı ya, belki de doğrudur söylediği. Ama bunlar umurunda değil benim. Ben oğlumdan söz aldım, o yeter bana. Şimdi gidip de Chremes'i bulayım, kızını oğluma istiyeyim. Verirse ne diye başka bir güne bırakacağım? Nikâhı kaydırır, düğünü bugün yapıveririz. Mademki oğlum söz verdi, şüphe kalmadı artık; sözünden dönmeye kalkarsa, zorlamak artık hakkındır; Hah! Chremes de geliyor işte; tam sırası...

III. SAHNE

SIMO, CHREMES

SIMO. — Cheremes, esenlerim seni...

CHREMES. — Ben de seni arıyordum.

SIMO. — Ben de şimdi sana gelecektim.

CHREMES. — Tam vaktinde buluşmuşuz. Sokakta bazı kimseleri gördüm, bugün benim kızın senin oğlana varacağını söylediler, senden duymuşlar. Sen mi aklını kaçırdın, onlar mı kaçırmış, anlayamadım.

SIMO. — Dinle beni; iki kelime ile anlatayım. Hem benim senden ne istediğimi, hem de senin anlamak istediğini öğrenirsin.

CHREMES. — Dinliyorum. Söyle ne istiyorsun.

SIMO. — Tanrılar aşkına, Chremes, ta çocukluğumuzdan beri bizi birbirimize bağlayan, yıllarla da eksilmeyip artmış olan dostluğun aşkına, biricik kızımın başı için, benim oğlumun başı için, kurtulması bir senin elinde olan oğlumun başı için, bu işte bana yardım et, gene eski kararımıza dönelim de şu düğün olversin.

CHREMES. — A Simo, neden böyle yalvarıyorsun? Benim sana yardım etmem için senin yalvarman mı gerektir? Ben senin oğluna kızımı vermek istediğim zaman ne idiysem şimdi de oyum, beni değiştirdim mi sanıyorsun? Bu düğünden senin oğluna da, benim kızıma da bir iyilik geleceğini sanıyorsan, bir adam gönder, getirt kızımı. Yok, ikisine de iyilik değil, kötülük gelecekse, iyice bir düşün, sen benim kızımın babasıymışsın, ben de Pamphilus'un babasıymışım gibi düşün, öyle ver kararını.

SIMO. — Öyle düşünüyorum, Chremes, düğünün olmasını da onun için istiyorum; daha doğrusu ben istemiyorum, olaylar beni sürüklüyor, onlar istiyor.

CHREMES. — Ne oldu yani?

SIMO. — Glycerium'la benim oğlan bozuşmuşlar.

CHREMES. — Peki, sonra?

SIMO. — O kadar bozuşmuşlar ki artık Pamphilus'u kurtaracağımı umuyorum.

CHREMES. — Boşuna umuyorsun!

SIMO. — Bozuşmuşlar diyorum sana!

CHREMES. — Bir de beni dinle, bak ben ne diyorum: iki âşık bozuştular mı, sevdaları yenileşecek demektir.

SIMO. — Peki, hazır sırası iken biz daha önce davranalım, barışmalarına bırakmyalım. Şimdi oğlum o kıza bırakmışken biz de bunu fırsat bilelim, aşkının tazelenmesini önleyiverelim. Hemen düğünü yapıverelim, yoksa o yosmanın yalancıklardan ağlamaları, türlü düzenleri o hasta yüreği gene kandırır. Pamphilus yanında namuslu karıcığımı görürse, ona alışır, belâlar uçurumuna düşmekten yakasını kurtarır.

CHREMES. — Sen öyle diyorsun, ama ben kurtulacağımı sanmıyorum. Bir de sana şunu söyleyeyim, evlendikten sonra da kapatmasını bırakmyayım derse, ben gelemem o işe, dayanmam.

SIMO. — Nerden biliyorsun bırakmyacağımı? Bir yol denedin de mi söylüyorsun?

CHREMES. — İnsan böyle şeyleri deniyeyim diye kızımı mı ortaya kor? O ne korkunç şey olur öyle!

SIMO. — Senin korktuğun başımıza gelirse, ne yapalım; ayrılıverirler... Tanrılar göstermesin!... Ama

düşün bir kere, ya oğlum uslanırsa, ne büyük saadet olur bizim için! Bir dostunun oğlunu kurtarmış olursun, kendine iyi bir damat, kızına da güvenilir bir koca bulmuş olursun!

CHREMES. — Peki, sen bu işte hayır var diyorsan ben de razıyım, senin umduklarının gerçekleşmesine ben engel olmak istemem.

SIMO. — Ben senin böyle iyi bir adam olduğunu bilirim de onun için seni severim ya!

CHREMES. — Sana bir şey sorayım ben.

SIMO. — Sor.

CHREMES. — Bozduklarını nereden biliyorsun?

SIMO. — Davos onların her hallerini bilir, o söyledi. Düğünü de hemen yapıvermemizi o öğütledi. Oğlumun istiyeceğinden de emin olmasa böyle bir şey söyleyebilir miydi hiç? Çağırtayım Davos'u, sen de bir yol ondan dinle.. (*İçeriye seslenir*) Hey! kim var orada? Davos'u buraya gönderin. Hah! Davos da geliyormuş!

IV. SAHNE

DAVOS, SIMO, CHREMES

DAVOS. — Seni görmeye geliyordum.

SIMO. — Ne var?

DAVOS. — Gelin nerde kaldı? Geç oluyor artık!

SIMO, Chremes'e. — Duydun mu ne diyor? (*Davos'a*) Doğrusu, senden çok şüphe etmiştim, Davos. Senin de, öteki köleler gibi, oğlumun sevdalarına yardım etmek için bana oyun oynamaya kalkacağını sanıyordum.

DAVOS. — Ben mi sana oyun oynamaya kalkacağım?

SIMO. — Ben öyle sanıyordum. İşin ahlını onun için ikinizden de saklamıştım, şimdi söyleyeyim sana.

DAVOS. — Neymiş?

SIMO. — Şimdi öğrenirsin. Doğrusu, âdeta güvenmeye başladım sana.

DAVOS. — Hele şükür! yanıldığımı anlıyorsun artık.

SIMO. — Bugünkü düğün sahi değildi.

DAVOS. — Ne demek sahi değildi?

SIMO. — Sizin ağzınızı aramak için bir oyun ediyim demiştim.

DAVOS. — Ne diyorsun!..

SIMO. — Doğrusunu söylüyorum.

DAVOS. — Bakındı hele! Hiç aklına gelmemişti benim!.. Ne de kurnazmışın sen!..

SIMO. — Dinle, Ben sana demin içeri gir demiştim ya, ben de Chremes'e gidecektim; talihim varmış, o buraya geldi.

DAVOS, kendi kendine. — Yoksa hâpı yuttuk mu biz?

SIMO. — Senin dediklerini ona da anlattım.

DAVOS, kendi kendine. — Vay canna!

SIMO. — Kızını oğluma istedim, yalvardım, yalvardım, razı ettim.

DAVOS, kendi kendine. — Öldüm ben!

SIMO. — Ne diyorsun?

DAVOS. — Ne diyeceğim? İyi olmuş diyorum!

SIMO. — Chremes artık bir zorluk çıkarmıyor.

CHREMES. — Ben hele eve kadar gideyim de haber vereyim, hazırlansınlar, sonra gelip sana da bildiririm. (*Çıkar.*)

SIMO. — Şimdi, Davos, senden rica ederim, bu düğün senin sayende oldu..

DAVOS. — Evet, hep benim sayemde oldu!

SIMO. — Bundan sonra da, ne olur? Çalış da oğlunu yola getir.

DAVOS. — Eh! Yaparım elimden geleni.

SIMO. — Başarırısın o işi! Bak, şimdi o kıza kırgın olduğunu, kızdığını söylüyorsun...

DAVOS. — Hiç merak etme sen!

SIMO. — Ha! sahi, sana bir şey sorayım. Nerde şimdi Pamphilus?

DAVOS. — Nerde olacak? Evdedir elbette.

SIMO. — Hele ben bir içeri gireyim de sana söylediklerimi ona da söylüyeyim. (*Çıkar.*)

DAVOS, yalnız. — Dünya başımıza yıkıldı! Ne duruyorum ben burada? Neden kalkıp doğru değirmene gitmiyorum? Umabilir miyim artık affedileceğimi? Her işi altüst ettim, efendimi aldattım, oğlunu da zorla evlendirtiyorum.. Bugün öyle bir çalıştım ki birinin hiç ummadığı, ötekinin de hiç istemediği düğün olup bitiverecek! Düzenin sonu böyledir işte! Ben dilimi tutuverseydim, bunların biri olmazdı. Öldüm ben artık! Keşke yer yarılrsa da yerin dibine geçsem!

V. SAHNE

PAMPHILUS, DAVOS

PAMPHILUS. — Nerde o alçak? benim başımı belâya sokan alçak?

DAVOS, kendi kendine. — Öldüğüm gündür benim!

PAMPHILUS. — Bana da mehildir bu! İnsan o kadar da budalalık, ihtiyatsızlık eder mi? Gittim de boşboğaz bir köleye güvendim, onun eline bıraktım hayatımı! Budalalığımın cezasını çekeceğim şimdi; ama o da elimden kurtulacağını sanmasın!

DAVOS, kendi kendine. — Ben bugün kendimi kurtarabilirsem bir daha korkmam ölümden!

PAMPHILUS. — Ya babama ne diyeceğim şimdi? Demin evlenirim diye söz verdim, şimdi sözümden mi döneceğim? Utanmadan nasıl geri alırım sözümü? Bilemiyorum ne yapacağımı!

DAVOS, kendi kendine. — Sanki ben biliyor muyum ne yapacağımı? Düşünüyorum, düşünüyorum, bir şeyler gelmiyor aklıma... Bari işin bir kolayını bulacağımı söylüyeyim de çekeceğim cezayı biraz sonraya bırakırayım.

PAMPHILUS, Davos'u görür). — Ha! burada mısın sen?

DAVOS, kendi kendine. — Gördü beni!

PAMPHILUS. — Ne dersin bu işlere, hayır sahibi! Verdiğin öğütlerle başıma açtığın derdi görüyor musun?

DAVOS. — Üzülme hiç? kurtarırım ben seni.

PAMPHILUS. — Kurtarır mısın?

DAVOS. — Hiç şüpheli olmasın, Pamphilus, kurtarırım!

PAMPHILUS. — Evet, demin kurtardığın gibi kurtarırısın!

DAVOS. — Yok, öyle değil, daha iyi kurtarırım.

PAMPHILUS. — Sana inanır mıyım ben artık, boynu ipe gelesi kerata! Böyle karma karışık olmuş bir işi düzelteceksin ha! Bundan sonra ben sana güvenir miyim? Rahatça yaşıyordum, kalktın, beni bu evlenmeye sürükledin! Ben sonu böyle olacak dememiş miydin sana?

DAVOS. — Demiştin.

PAMPHILUS. — Şimdi ne olmalı senin cezan?

DAVOS. — Ne olacak? Çarımha gerersin! Ama biraz bırak da aklını bir topluyayım; elbette bir çaresini bulurum.

PAMPHILUS. — Benim ne kara bahtım varmış ki şimdi seni şöyle istediğim gibi bir cezalandırmaya bile vaktim yok. Senin hakkından gelmeden önce kendimi bir düşünmeliyim.

DÖRDÜNCÜ PERDE

I. SAHNE

CHARINUS, PAMPHILUS, DAVOS

CHARINUS. — İnanılır şey mi bu? Bir insanın yüreğinde bu kadar da kötülük olur muymuş? İnsan dediğin başkasının başına gelen felâkete sevinir, başkasının uğradığı belâyı kendi için fırsat mı bilir? Doğruymuş demek? Hayır demeğe utanan adamlar yok mu, asıl onlardan korkmalı işte. Verdikleri sözü tutmak sırası geldi mi, foyalarını meydana vuruverirler; önce hayır diyemezler ama senradan sözlerinden dönmeye utanmazlar. Bir de kalkıp karşılarındakilere: "Kimsin sen? Benim nemsin? Bana verilen bir kızı neden sana bırakacağım? İnsan önce kendini, sonra başkasını düşünür!" deyiverirler. "Hani söz verdim!" demeğe de gelmez; utanmışlar da onun için öyle söylemişlermiş... Asıl utanılacak zamanda utansalar ya! Ama ne yapayım ben şimdi? Gidip arayım mı? Ağzıma geleni söyleyeyim mi? Ağzım açacaksa ne olacak, diyeceksiniz. Çok şey olur! Hiç değilse öfkelenir de benim üzüntüm biraz azalır.

PAMPHILUS, evden çıkar. — Ah! Charinus, tanrılar bize acıyıp da yardım etmezse halimiz kötü; ben, ne yaptığımı bilmeden seni de, kendimi de mahvettim.

CHARINUS. — Ya! Demek farkında değilsin! Hani iyi bahane bulmuşsun!.. Demek böyle tutacaktın sözünü!

PAMPHILUS. — “İyi bahane bulmuşsun” da ne demek?

CHARINUS. — Yani sen gene beni birtakım sözlerle oyahıyacığını mı sanıyorsun!

PAMPHILUS. — Yani ne demek istiyorsun?

CHARINUS. — Benim sevdiğimi öğrendin ya, senin de hoşuna gitti, abayı yakıverdiniz! Ben de seni kendim gibi doğru bir insan sanıp güvenmiştim!

PAMPHILUS. — Sen şimdi aldanıyorsun, dostum.

CHARINUS. — Zavallı bir aşığı aldatmasaydın, boşuna bir umutla kandırmasaydın, senin keyfin tamam olmazdı, değil mi?... Senin olsun! Evlen onunla!..

PAMPHILUS. — Benim olsun ha! Sen benim ne acılar içinde çırpındığımı bilmiyorsun; o Davos hınzırının öğütleri beni ne hallere düşürdü, bilmiyorsun.

CHARINUS. — Davos’un oyun etmesine şaşmam ki! senden öğrenmiştir.

PAMPHILUS. — Sen beni, benim aşkıyı anlamış olsaydın, böyle söylemezdin.

CHARINUS. — Biliyorum. Demin babana hayır dedin, o da sana kızdı, bütün gün seni evlenmeye razı edemedi diyeceksin, değil mi?

PAMPHILUS. — Hayır, öyle olmadı; sen benim başıma gelenleri bilmiyorsun. Meğer o düğün benim için hazırlanmış, beni evlendirmek istedikleri yokmuş.

CHARINUS. — Evet, zorlamışlar seni... sen kendi isteğinle zorlamışlar.

PAMPHILUS. — Dur, yahu! daha söylemedim.

CHARINUS. — Sen söylemedin, ama ben öğrendim; alıyormuşsun kızı.

PAMPHILUS. — Ne çekilmez adammışsın sen. Dinle bir yol. Babama peki demem için başımın etini yedi, öğütler verdi, yalvardı, sonunda razı etti beni.

CHARINUS. — Kim yedi başımın etini? kim öğüt verdi?

PAMPHILUS. — Kim olacak? Davos.

CHARINUS. — Davos mu?

PAMPHILUS. — Hep o bozdu işimizi.

CHARINUS. — Neden?

PAMPHILUS. — Bilmem neden olduğunu; bildiğim bir şey varsa, tanrıları kızdırmışım, bana onun sözünü dinlettiler.

CHARINUS. — Bu işi senin yaptığın doğru mu, Davos?

DAVOS. — Evet, doğru.

CHARINUS. — Vay hınzır vay! Bütün tanrılar birleşsin de ayrı ayrı belânı versinler senin! Ya Pamphilus'u, düşmanları elbirliği etseydiler de onu ille bu evlenmeye sürüklemek isteselerdi, başka ne öğüt verebilirlerdi?

DAVOS. — Düşündüğüm yanlış çıktı, ama yılmadım daha.

CHARINUS. — Yılar mısın sen hiç?

DAVOS. — Baktık ki bu yol olmadı, başka bir yol tutarız. Bir iş bir kere kötü başladı diye bir daha düzeltemeyiz mi sanıyorsun?

PAMPHILUS. — Düzeltirsin elbette! Hele biraz daha çalış, başıma bir değil, iki nikâh da çıkarırsın sen!

DAVOS. — Ben senin kölenim, Pamphilus, kölen olduğum için de gece gündüz, ellerimle, ayaklarımla çalışıp, didinip, hayatımı tehlikeye koyup sana hizmet etmek zorundayım. Ama hesaplarım yanlış çıkınca, sen de hemen kıziverme. Giriştiğim bir işi başaramadımsa, yanlış çıktıysa ben ne yapayım? Elimden geldiği kadar uğraştım. Sen daha iyi bir çare buldunsa, beni kov buradan, bildiğini yap.

PAMPHILUS. — İşime gelir benim, ama bir yol sen beni eski halime döndür, beni kurtar bağımdan...

DAVOS. — Peki, kurtarırım.

PAMPHILUS. — Hemen, şimdi...

DAVOS. — Peki, ama dur biraz: bak, Glycerium'un kapısı açılıyor.

PAMPHILUS. — Ona sen karışma.

DAVOS. — Ben çare arıyorum.

PAMPHILUS. — Ya! demek daha arıyorsun?

DAVOS. — Nerdeyse bulurum!

II. SAHNE

MYSIS, PAMPHILUS, CHARINUS, DAVOS

MYSIS, Glycerium'un evinden çıkar, içeriye seslenir. — Ben şimdi ne yapar yapar, bulur getiririm senin Pamphilus'unu. Ama, kuzum canım! Sen üzülme.

PAMPHILUS, seslenir. — Mysis! Mysis!

MYSIS. — Kim ol A! Pamphilus, sen misin? Tam zamanında gelmişsin.

PAMPHILUS. — Ne var?

MYSIS. — Bizim hanım söyledi: "Beni seviyorsa hemen gelsin" diyor. Seni görmek istiyormuş.

PAMPHILUS. — Oldu bana olanlar! Zaten ne yapacağımı bilmiyorum, bir de bu çıktı başıma!... (*Davos'a*) O düzenlerinle ona da, bana da neler ettiğini görüyor musun? Beni çağırıyormuş; beni evlendireceklerini duymuştur da onun için çağırıyordur.

CHARINUS. — Bu hınzır rahat dursaydı, şimdi bizim de rahatımız kaçmazdı!

DAVOS, Charinus'a. — Kendi kızması yetmiyor-muş gibi bir de sen söyle bakalım, bir de sen çilesinden çıkar! Öyle ya, ateşe körükle gitmeli.

MYSIS. — Evet, hep o düşün yüzünden.. Kızcağzın senin evleneceğini duydu da ona üzülüyor.

PAMPHILUS. — Sana yemin ediyorum, Mysis, ben onu bırakıp gitmem; bütün insanları kendime düşman edeceğimi bilsem, gene bırakmam onu. Ben onun arkasına düştüm, ben onun gönlünü ettim; huylarımız birbirine uyuyor. Yuf olsun bizi ayırmak isteyenlere! Ölümünden başka bir şey ayıramaz beni ondan!

CHARINUS. — Hele şükür! Dünya varmış!

PAMPHILUS. — Hayır, Apollon tanrının bildirisi yanlır da bu benim dediğim yanlış çıkmaz. Babamı, düşünün benim yüzümden bozmadığına inandırabilirlerse inandırınlar, ona razıyım. Ama onu beceremezlerse ben gider, razı olmadığımı söylerim, ben de kolayca yaparım bu işi... (*Charinus'a*) Şimdi sen ne dersin bana?

DAVOS. — Bir çare arıyorum ben.

PAMPHILUS. — Aferin sana! Ama bilirim ben senin bulduğun çareleri!

DAVOS. — Eeee! Hepsi bir olmaz, bu seferkinin nasıl çıkacağını görürsün!

PAMPHILUS. — Ben senin hemen şimdi bir çare bulmanı istiyorum.

DAVOS. — Buldum, buldum.

CHARINUS. — Neymiş bakalım bulduğun çare?

DAVOS. — Ben senin için değil, (*Pamphilus'u gösterir*) onun işi için bir çare buldum, hemen umuda kapılma.

CHARINUS. — Onun işi için bul, o da yeter bana.

PAMPHILUS. — Nedir aklına gelen? söyle bakalım.

DAVOS. — Benim yapmak istediğim iş için, korkarım, bir gün yetmeyecek, Bir de durup size anlatacak vaktim yok benim. Haydi, ikiniz de çekilin buradan, beni rahatsız etmeyin.

PAMPHILUS. — Ben gidip de Glycerium'u göreyim.

DAVOS, Charinus'a. — Ya sen nereye gideceksin?

CHARINUS. — Doğrusunu söyleyeyim mi sana?

DAVOS. — Söyle ya!.. Anlaşıldı, koca bir hikâye tutturacak!

CHARINUS. — Ben ne yapacağım? Ne olacak benim halim?

DAVOS. — Sen de uzun ettin hani! Pamphilus'un evlenmesini geçiktirmekle sana vakit kazandırıyorum, daha ne istersin?

CHARINUS. — Ama, Davos...

DAVOS. — Ne var?

CHARINUS. — Sen, bir yolunu bul da aliver bana sevdiğimi!

DAVOS. — Sen ne gültünç adammışsın be!

CHARINUS. — Bir şey aklına gelirse, uğrayiver bizim eve.

DAVOS. — Ne diye uğrıyacağım sizin eve? gelmez benim elimden bir şey.

CHARINUS. — Yani bir çare bulursan diyorum...

DAVOS. — Peki, gelirim o zaman.

CHARINUS. — Ne olur ne olmaz, ben de evden çıkmıyayım, bekliyeyim seni. (*Çıkar.*)

DAVOS. — Sen, Mysis, ben içeri girip çıkarıyım kadar burada bekle beni.

MYSIS. — Neden?

DAVOS. — Öyle gerekiyor da onun için.

MYSIS. — Ama sen de çabuk ol.

DAVOS. — Şimdi gider gelirim, çok bekletmem seni.

(*Glycerium'un evine girer.*)

III. SAHNE

MYSIS, sonra DAVOS.

MYSIS, yalnız. — Meğer bu yeryüzünde bir şeye güven olmazmış! Hey ulu tanrılar! Siz de görüyorsunuz bu olup bitenleri! Ben Pamphilus'un, hanımım

için en büyük iyilik olduğunu, hem bir dost, hem bir âşık, hem de bir koca olduğunu sanıyordum; her ne olursa olsun, hanımı korur, bırakmaz diyordum; bugün de kalktı, şimdiye kadar ettiği iyiliklerin bin katı bir kötülük ediverdi! Zavallı bir kızcağızdır, kim bilir ne üzülmüştür!.. Davos geliyor işte... O da ne, kuzum? Nereye götürüyorsun çocuğu?

DAVOS. — Şimdi, Mysis, işimizin yoluna girmesini istiyorsan aklını başına topla, göster kurnazlığını.

MYSIS. — Neler kurdun gene?

DAVOS. — Sen şu çocuğu al, götür, bizim evin kapısına koyuver.

MYSIS. — Yere mi bırakayım?

DAVOS. — Şuradan, Apollon tapınağından bir tutam yaprak koparırsın, çocuğu o yaprakların üstüne yatırırverirsin.

MYSIS. — O işi neden sen kendin yapmıyorsun?

DAVOS. — Sonra benim, bizim efendiye: "Ben getirmedim" diye yemin etmem gerekecek, yalan yere yemin etmiyeyim, günahıdır.

MYSIS. — Anladım, anladım ama senin böyle günahıktan kaçtığını hiç bilmezdim, yeni haylar ediniyorsun sen.

DAVOS. — Haydi davran biraz, çabuk ol; daha sana söyleyeceklerim var, onları da söyleyeyim... Hey ulu Iuppiter!

MYSIS. — Ne oldu?

DAVOS. — Baksana gelinin babası geliyor. İlk düşündüğümünden vazgeçtim artık.

MYSIS. — Bir şey anlamıyorum bu dediklerinden.

DAVOS. — Ben de onun gibi sağdan geliyordum gibi geleceğim. Sen dikkat et, gerekince bana yardım edersin.

MYSIS. — Aklım ermedi senin işlerine; ama sen elbette benden daha iyi düşünürsün, senin işine engel olmak istemem; bari burada durayım da bakalım ne olacak.

IV. SAHNE

CHREMES, MYSIS, DAVOS.

CHREMES, sağdan gelir, ötekileri görmez. — Geldim işte. Kızımın düğünü için ne gerekse hazırlattım, şimdi söyleyeyim de bir adam gönderip getirsinler... (*Simo'nun kapısı önünde çocuğu görür.*) Bu da ne? Bir çocuk var burada... (*Mysis'e*) Baksana bana, kaddım, bu çocuğu sen mi koydun buraya?

MYSIS, kendi kendine. — Nereye gitti Davos?

CHREMES. — Cevap vermiyor musun?

MYSIS, knedi kendine. — Bir yerlerde göremiyorum. Vay benim başıma gelenler!.. Beni burada koydu gitti!

DAVOS, sağdan gelir. — Hey ulu tanrılar! Bugün çarşı ne kadar kalabalık! herkes birbiriyle çekişip duruyor! hani her şey de ateş pahasına! (*kendi kendine*) Daha ne diyeyim? aklıma bir şeyler gelmiyorki!

MYSIS. — Beni bir başıma bıraktın da nereye gittin sen?

DAVOS. — Al bir de bundan!.. Mysis, bu çocuk ne böyle? kim getirdi bunu buraya?

MYSIS. — Sen aklımı mı kaçırdın? Neden bana soruyorsun?

DAVOS. — Başka kime sorayım? senden başka kim var burada?

CHREMES, kendi kendine. — Bu herif nerden geliyor acaba?

DAVOS. — Cevap verecek misin sorduğuma?

MYSIS, korkarak. — Amanın!

DAVOS, yavaşça. — Sağa geç sen.

MYSIS. — Çıldırın mı sen? sen kendin getir-medin mi?

DAVOS, yavaşça. — Benim sorduklarımdan başka bir şey söylersen, yaman olur halin!... (*Yüksel sesle*) Sana bu çocuğu nerden getirdin diye soruyorum, bir cevap vermiyorsun... (*Yavaşça*) Hızlı söyle.

MYSIS. — Bizim evden getirdim.

DAVOS. — Demedim miydi ben? Yosma kısmından her türlü edepsizlik beklenir; buna da şaşmadım doğrusu.

CHREMES, kendi kendine. — Anlaşıyor, bu kız Andros'lu yosmanın evinden gelmiş olacak.

DAVOS, Mysis'e. — Siz bizi oyunlarınıza aldnacak adamlardan mı sanıyorsunuz?

CHREMES, kendi kendine. — Tam sırasında gelmişim.

DAVOS, Mysis'e — Haydi, kaldır o çocuğu bizim kapıdan. (*Yavaş*) Sakın kaldırayım deme; kıpırdama olduğun yerden.

MYSIS. — Benim gibi zavallı bir kadını korkutduğun için tanrılar belânı versin senin!

DAVOS. — Sana söylüyorum, çabuk olsana!

MYSIS. — Ne istiyorsun benden?

DAVOS. — Daha da soruyor musun?... Söyle bakalım, kimin o getirdiğin çocuk? Cevap ver.

MYSIS. — Bilmiyor musun sanki!

DAVOS. — Benim bilip bilmediğimi bırak da cevap ver.

MYSIS. — Sizin çocuğunuz?

DAVOS. — Biz dediğin de kimmiş?

MYSIS. — Pamphilus'un çocuğu.

DAVOS. — Ne? Ne? Ne dedin? Pamphilus'un mu?

CHREMES, kendi kendine. — Bu düğünü bir türlü içim istemiyordu ya, sebebi' varmış!

MYSIS. — Doğru değil mi yani?

DAVOS. — Böyle herkese iftira etmenin cezasını görürsünüz siz!

MYSIS. — Ne bağıyorsun öyle?

DAVOS. — Bu çocuğu ben dün akşam sizin eve getirirlerken gördüm.

MYSIS. — Seni düzenbaz yalancı seni!

DAVOS. — Evet, baktım Canthare koltuğunun altına bir çıkın sıkıştırmış, geliyordu; demek bu çocukmuş onun getirdiği.

MYSIS. — Çok şükür ki hanımım doğururken evde özgür birkaç kadın vardı, onlar da gördüler.

DAVOS. — Senin hanımın aldatmak istediği adamın kim olduğunu bilmiyor. İçinden: "Hele ben onla-

rin eşiğine bir çocuk koydurtayım, Chremes o çocuğu görsün, kızını vermez!" demiştir. Senin hanımın kendini öyle avutsun! Chremes çocuğu görsün, kızını vermiyecekse bile inadına verir!

CHREMES, kendi kendine. — Bak bunu bilemedin; vermez Chremes kızını!

DAVOS. — Şimdi ben sana söyleyeyim de haberin olsun: sen o yumurcağı ortadan kaldırmazsan, ben aldığım gibi sokağın ortasına atarım, seni da yuvarlarım çamura.

MYSIS. — Herakles hakkı için, sorhoşsun sen!

DAVOS. — Bir yol bir düzene kalktınız mı, arkasından birini daha çıkarırsınız; duyuyorum neler uydurduğunuz: senin hanımın sözde Atinalı imiş, değil mi?

CHREMES, kendi kendine. — O da ne?

DAVOS. — Senin hanım Atinalı imiş, Pamphilus da nikâh etmek zorunda kalacakmış.

MYSIS. — Yani benim hanımın Atinalı değilğildir, özgür değildir mi demek istiyorsun?

CHREMES, kendi kendine. — Ben de bilmeden faka basıyormuşum, herkesi kendime güldürecekmişim!

DAVOS. — Bir konuşan var burada, kimmiş o?... A! sen misin, Chremes? Tam sırasında geldin. Dinle beni.

CHREMES. — Ben hepsini duydum.

DAVOS. — Bütün konuştuklarımızı duydun mu?

CHREMES. — Evet, ta başından beri duydum.

DAVOS. — Duydun demek? Eh! anlamışsındır bu kadınların ne alçak olduğunu! Şu karı yok mu? şimdi alıp götürmeli, işkence etmeli... (*Mysis'e*) Sen Davos'a değil, şu gördüğün adam yok mu, işte ona oyun etmeye kalkışıyorsun!

MYSIS. — Ne talihsiz kadımmışım ben!... Sana tanrılar üzerine yemin ediyorum, ihtiyar, doğru benim dediklerim.

CHREMES. — Ben anladım işin ne olduğunu. (*Davos'a*) Simo evde mi?

DAVOS. — Evet evde. (*Chremes Simo'nun evine girer.*)

MYSIS, elini tutmak isteyen Davos'a. — Dokunma bana, alçak! Ben gidip bunların hepsini Glycerium'a anlatmazsam...

DAVOS. — Budala mısın sen be! Bizim ne yaptığımızı anlamadın mı?

MYSIS. — Nerden anlayacağım?

DAVOS. — O senin gördüğün adam Kayınbaba. İstedığımızı ona anlatmanın başka bir çaresi mi vardı?

MYSIS. — Peki ama bana haber verseydin!

DAVOS. — Haber verseydim böyle iyi olmazdı ki! senin tabiliğin kalmaz, oyun oynadığın belli olurdu. İkisi arasında az fark mı var?

SAHNE V.

CRITO, MYSIS, DAVOS

CRITO, dışardan gelir, kendi kendine. — Söylediklerine göre Chrysis bu sokakta oturmuş; kendi

memleketinde namusiyle yaşamaktansa burada kötülük ederek zenginleşmeyi daha iyi bulmuş. Şimdi ölmüş; kanuna göre nesi var nesi yoksa benim olacak... Hah! burada adam var, onlara bir sorayım. Esenlerim sizi.

MYSIS, kendi kendine. — Hey ulu tanrılar! bu da ne? Chrysis'in amcası oğlu Crito değil mi bu gelen? Ta kendisi.

CRITO. — A! sen misin, Mysis, gün aydın!

MYSIS. — Gün aydın, Crito.

CRITO. — Ne dersin? zavallı Chrysis...

MYSIS. — Ya! ölümü bizi perişan etti.

CRITO. — Peki, sizler burada nasıl yaşıyorsunuz?

MYSIS. — Biz mi? Ne yapalım? İnsan istediği gibi yaşyamayınca nasıl elinden gelirse öyle yaşamış.

CRITO. — Glycerium ne oldu? Burada anasını babasını buldu mu bari?

MYSIS. — Ah! bulabilseydi, şimdi böyle mi olurduk?

CRITO. — Daha bulamadı mı? Ben sırasız gelmişim buraya. Bilseydim ayağımı atmazdım. Glycerium için hep Chrysis'in kardeşi diyorlardı, herkes öyle biliyor, şimdi Chrysis'in malı onun eline geçecek. Ben de buranın yabancısıyım, nasıl kalkar da dâva açarım? Kolay değil o iş; öyle sanıyorum ki bir faydası da olmaz. Hem elbette Glycerium kendine bir dost, koruyacak bir adam bulmuştur; Andros'tan yola çıktığında epeyce büyümüşü, koca bir kız oluyordu. Her-

kes beni bir yalancı, bir ölü soyguncusu sanacak; doğrusu ben de o kızcağzın elindeki avucundakini almak istemem.

MYSIS. — Sen iyi adamsındır, Crito, bilirim ben; görüyorum ki gene de değişmemişsin.

CRITO. — Buraya kadar geldim, bari beni eve götür de Glycerium'u göreyim.

MYSIS. — Baş üstüne.

DAVOS. — Ben de arkalarından gideyim. İhtiyar beni görmesin, işime gelmez.

BEŞİNCİ PERDE

I. SAHNE

CHREMES, SIMO

CHREMES. — Artık yeter, Simo, dostluğumu denemen yeter artık; az tehlike mi geçirmişim ben? çok rica ederim, üstüme düşme. Sana iyilik edeyim derken az kalmış, biricik kızımın hayatıyla oynuyormuşum.

SIMO. — Nasıl üstüne düşmiyeyim, Chremes? şimdi eskisinden de çok yalvarıyorum sana; et bana o iyiliği, demin verdiğin sözü getir yerine.

CHREMES. — Bir tutturmuşsun, gözün bir şey görmüyor artık. Haksızlığa kadar vardırıyorsun işi. Senin istediğin olsun da karşındaki iyiliğin sınırlarını aşsın, iyilik edeceğim diye kötülük etsin, zararı yok! Hiç düşünmüyorsun ne istediğini! Bir düşünsen, böyle akıl almaz dileklerde bulunmazdın.

SIMO. — Neden akıl almazmış?

CHREMES. — Bir de soruyorsun yahu! Senin oğlun başka bir kıza tutulmuş, evlenmem de evlenmem diyor; sen kalktın üstüme düştün, kızımı vermeğe razı ettin beni. Öyle kurulacak bir ocaktan hayır gelir mi, gelmez mi, pek incelemeden peki dedim. Benim yavrumun saadetini, rahatını hesaba katmadan benim

oğlunu iyileştirmek, başındaki belâdan kurtarmak istedim. Eh! Bir umut vardı da onun için razı oldum. Ama şimdi iş değişti, umut kalmadı. Sen de bırak artık inadını. O dedikleri kız, Atinalıymış; bir de çocuk olmuş... Rahat bırak bizi.

SIMO. — Yalan!.. O yosmalar benim oğlumu ille kaşarlanmış bir zampara diye göstermek istiyorlar; tanrılar aşkına; kanma onların dediklerine. Böyle bir oyun uydurmaları, düğünü bozmak için. Biz oğlanı ellerinden koparalım, onlar da umutlarını keser, rahat dururlar.

CHREMES. — Yanılıyorsun sen, Simo; ben, çocuğu getiren hizmetçi kızın Davos'la kavga etmesini gördüm, buradaydım.

SIMO. — Biliyorum onu.

CHREMES. — Hem de iyice duyup öğrendim, benim dinlediğimin farkında bile değillerdi.

SIMO. — İnanıyorum bu dediğine. Davos zaten bana demin söylemişti, o karıların böyle bir oyun oynayacaklarını haber vermişti; ben de sana söyleyecektim, ama nasılsa unuttuğuma.

II. SAHNE

DAVOS, CHREMES, SIMO, DROMO.

DAVOS, *Glycerium'un evinden çıkar, Simo ile Chremes'i görmez, içeriye seslenir.* — Hiç merak etmeyin artık, ben söylüyorum size.

CHREMES, *Simo'ya.* — İşte geldi benim Davos.

SIMO. — Nereden çıktı o öyle?

DAVOS, *gene görmez.* — Siz o işi bana, bir de o yabancıya bırakın, tasanız olmasın.

SIMO, *Chremes'e.* — Ne var gene acaba?

DAVOS, *gene içeri seslenerek.* — Benim hoşuma gitti o adam. Hani tam da vaktinde geldi. Belki tanrılar yardım ediyor bize!

SIMO. — Hınzır teres!... Kimmiş acaba söylediği?

DAVOS. — Artık limana erdik demektir.

SIMO. — Hele ben şununla bir konuşayım.

DAVOS. — Vay canına! Bizim efendi! Ben ne yapayım şimdi?

SIMO, *alayla.* — Günaydın, hayır sahibi!

DAVOS. — O! Simo buradaymış, bizim Chremes de buradaymış. Evde her şeyler hazır.

SIMO. — Bilirim, yapmışsındır dediklerimi.

DAVOS. — Ne zaman istersen getir gelini.

SIMO. — Çok iyi! çok iyi! Zaten bir o eksikti!... Sen şimdi benim soracaklarıma cevap ver bakayım: senin ne işin vardı bu evde?

DAVOS. — Benim mi?

SIMO. — Evet senin.

DAVOS. — Benim mi ne işim vardı?

SIMO. — Evet, senin dedik ya!

DAVOS. — Şey... Daha yeni gitmiştim.

SIMO. — Şuna da bakın! Ben ne zaanm girdiğini mi soruyorum?

DAVOS. — Senin oğlunla gitmiştim.

SIMO. — Ya! demek Pamphilus da içeride? Beni âdeta çarmıha geriyorsun! Seni cellad seni! Sen bana Pamphilus o kızla darıldı, bozuştı dememiş miydin?

DAVOS. — Darginlar.

SIMO. — Öyle ise ne yapıyor onun evinde?

CHREMES. — Ne yapacak? Kavga ediyorlardır.

DAVOS. — Hayır, Chremes, kavga etmiyorlar. Şimdi ben sana bir şey söyleyeyim, sen de şaş o işe. Bir ihtiyar geldi, tanıdığım adam değil; ama belli ki güvenilecek, ince bir insan. Yüzüne bir bak, anlarsın: insanın içinde bir saygı doğuyor. Her halinde bir kibarlık var, sözlerinden de doğruluk akıyor.

SIMO. — Sen ne masal anlatıyorsun bize?

DAVOS. — Masal anlatmıyorum, o adamdan duyduklarımı söyleyeceğim.

SIMO. — Ne diyor o adam?

DAVOS. — Glycerium'un bir Atinalı kızı olduğunu biliyormuş.

SIMO, *Davos'u dövdürmek için başka bir köleye seslenir.* — Hey, Dromo, Dromo!

DAVOS. — Ne var?

SIMO. — Dromo!

DAVOS. — Dinle beni.

SIMO. — Ağzını açıp bir söz daha söyleyeyim dersin... Dromo!

DAVOS. — Kuzum, dinle yahu!

DROMO. — Geldim işte... Buyur!

SIMO. — Şu herifi yakala da götür eve.

DROMO. — Kimi?

DAVOS. — Neden?

SIMO. — Canım öyle istiyor da onun için! (*Dromo'ya*) Haydi, götür diyorum.

DAVOS. — Ne yaptım ben?

SIMO, *Dromo'ya.* — Haydi, çabuk götür!

DAVOS. — Bu dediklerimin biri yalan çıkarsa, öldür beni.

SIMO. — Ben artık dinlemiyorum. Seni bir paklatayım da gör gününü!

DAVOS. — Dediklerim doğru çıkarsa gene dövdürtecek misin?

SIMO. — Evet, gene dövdürteceğim... (*Dromo'ya*) Zincire vur keratayı, yanından ayrılma. Ön ayaklarımı da, arka ayaklarımı da sımsıkı bağlarsın, anladım mı? Haydi, git şimdi. (*Davos'a*) Pollydeikes hakkı için tanrılar ister de ölmez sağ kalırsam, ben sana göstereyim bugün, efendini aldatmak ne demekmiş, anlarsın sen. Oğlum da babasını kandırmak ne demekmiş, onu öğrenecek! (*Dromo Davos'u yakalayıp içeri götürür.*)

CHREMES, *Simo'ya*. — O kadar kızama, yahu!

SIMO. — Ah! Chremes! Oğullarımız bize nasıl saygı gösteriyor, görüyorsun! Acımıyor musun bana? Öyle bir oğul, bu kadar zahmet çektim, sıkıntılara katlandım!... (*Glycerium'un evine seslenir.*) Hey Pamphilus, Pamphilus! Çık dışarı... Utanman arlanman yok mu senin?

III. SAHNE

PAMPHILUS, SIMO, CHREMES.

PAMPHILUS, *evden çıkar*. — Kimmiş beni çağıran?... (*Babasını görür*) Hapı yuttum! babamış!

SIMO. — Ne diyorsun, ey oğulların en alçağı?

CHREMES. — Sen şimdi sövüp saymayı bırak da asıl işi anlat.

SIMO. — Sanki hakkım yok mu ağzıma geleni söylemeye?... (*Pamphilus'a*) Sen şimdi Glycerium'un Atinalı özgür bir kız olduğunu mu ileri sürüyorsun?

PAMPHILUS. — Öyle diyorlar.

SIMO. — Diye varmış!... Edepsizlik bu kadar olur işte!.. Ne dediğini düşünüyor mu bu oğlan? Sana bakın: ettiğine pişman oluyor mu? Suratında bir parçacık olsun kızarma var mı? Bir insan böylesine tutkularına kapılsın da ulusun törenlerini de, kanunu da, babasının dileğini de ayaklar altına alsın, öyle bir kadınla evlenmeğe kalksın... Görülmüş şey mi bu?

PAMPHILUS. — Ah! ne kara bahtına varmış benim!

SIMO. — Daha yeni mi anlıyorsun onu, Pamphilus? Sen, ne pahasına olursa olsun tutkunun gereğini yerine getirmeye kalktığın gün yok mu? İşte asıl o gün bahtının kara olduğunu söyleyecektin... Ben de ne diye üzülüyorum kendimi? Ne diye gönlümü perişan ediyorum? Bu ihtiyar halinde bir de onun deliliklerini mi tasa edeceğim? Suçu o işlesin, cezasını ben çekeyim!... Neme gerek benim? Ne hali varsa gör-sün! Gitsin, o kariyle otursun!

PAMPHILUS. — Ah! benim babacığım!

SIMO. — Bir de babacığım demeye kalkıyor! Sanki senin babaya ihtiyacın mı var? Sen kendine evi de, kariyi da, çocuğu da babana danışma' n bulmuşsun; sonra da o karının özgür olduğunu ileri sürcek adamlar getirtmişsin... Keyfin oldu diye kurul artık!

PAMPHILUS. — Bırak, babacığım, bırak da ben de iki söz söyleyeyim.

SIMO. — Daha ne diyeceksin?

CHREMES. — Yapacağımı yapmış ya, sen gene dinle oğlunu, Simo!

SIMO. — Ben mi dinliyeyim? Ne diyebilir ki, Chremes?

CHREMES. — Yahu! bırak da söylesin!

SIMO. — Peki, peki, söylesin! ona da katlanayım!

PAMPHILUS. — Doğrusu, baba ben seviyorum o kadını; sevmek bir suçsa, peki, işledim ben o suçu. İşte geldim, önünde boynumu eğiyorum. Sen ne diler-sen, ne buyurursan, onu yapacağım, ona katlanacağım. Evleneyim mi diyorsun, sevdiğimi bırakayım mı diyorsun, ona da peki. Elimden geldiği kadar o acıyı da çekerim. Ama senden bir ricam var: İçerdeki ihtiyarı kandırdığımı, ona yalan söyledığımı sanma. İzin ver de onu buraya getireyim, öyle bir oyun etmediğimi sen de anla.

SIMO. — Ne? buraya mı getireceksin onu?

PAMPHILUS. — İzin ver de getireyim, babacağım.

CHREMES. — Haklı bu istediği, Simo; sen de razı ol.

PAMPHILUS. — Haydi, baba, olmaz deme.

SIMO. — Peki, ona da peki, Chremes; ama yalan söylediğini, bana oyun ettiğini görmüyeyim hani!

CHREMES. — Oğlun, suçu ne kadar büyük olursa olsun, küçük bir ceza çekmesi babasına yetmelidir.

IV. SAHNE

CRITO, CHREMES, SIMO, PAMPHILUS

CRITO, içerden *Pamphilus*'la birlikte çıkar. — Ne yalvarıyorsun a delikanlı? Gördüm ki sen iyi, sevilecek bir insansın, doğruyu söylememi istiyorsun, ben *Glycerium*'a da bir iyilik etmek isterim... Bu sebeplerin bir tanesi yeter senin istediğini yapmama.

CHREMES. — Andros'lu *Crito* değil mi o gelen? Hiç şüphesiz! ta kendisi!

CRITO. — Esenlerim seni, Chremes!

CHREMES. — Hangi rüzgâr attı seni *Atina*'ya? Hiç uğradığın yoktu buralara.

CRITO. — Öyle bir iş çıktı... *Simo* dedikleri bu zat mı?

CHREMES. — Evet, o.

CRITO, Simo'ya. — Beni çağdırtmışsın, *Simo*.

SIMO. — *Glycerium* için *Atinalı* kızıdır, özgürdür diyorlarmış; sen misin onu söyleyen?

CRITO. — Yani sen değildir mi diyorsun?

SIMO. — Sen buraya o düşüncelerle mi geldin?

CRITO. — Ne gibi düşüncelerle?

SIMO. — Bir de soruyorsun! Sen yani seni bırakacaklar da böyle işler görebilecek misin sanıyorsun? Demek buraya geleceksin de özgür birer kişi olarak büyütülmüş delikanlıları tuzağa düşürüvereceksin? Tatlı sözlerle, adaklarla herkesi kandırivereceksin, öyle mi?

CRITO. — Senin aklın başında mı?

SIMO. — Yosmaların sevdalarını nikâhla perginlemeye kalkıyorsun, ha?

PAMPHILUS, kendi kendine. — Hay üstüme iyilik sağlık! Ya şimdi o yabancı da babama sert sert söylemeye başlarsa?

CHREMES, Simo'ya. — Sen karşıdakinin kim olduğunu bilmiyorsun, Simo; bilsen böyle söylemezdin: namuslu adamdır o.

SIMO. — Bu mu namuslu adammış? Namuslu adamdır da şimdiye kadar buralarda hiç gözükmekzen ne diye kalktı da tam düğün günü geliverdi? Yani ben böyle bir adama mı güveneyim, Chremes?

PAMPHILUS, kendi kendine. — Ben şimdi o adamcağıza ne söylemesi gerektiğini öğretirdim, ama babaımdan korkarım!

SIMO, Crito'ya. — Alçak yalancı!

CRITO. — Ne dedin?

CHREMES, Crito'ya. — Böyledir bizim Simo'nun huyu; aldırma sen Crito.

CRITO. — Huyu öyleymiş diye ne söylese katlanacak mıyım ben? Ya ağzını toplasın, ya ben de başlarım... Canını sıkacak bir şey olduysa benim yüzümünden mi oldu? Derdi varsa bana ne? İnsan dayanmalı başına gelene!... Benim dediklerime gelince, doğru mu söylemişim, yalan mı söylemişim, şimdi anlayabilirsiniz... Haylı zaman oldu, bir gün bir Atinalı tecrüben denizde fırtınaya tutulmuş, gemisini dalgalar Andros'a atıp parçalamış; yanında küçücük bir kız vardı. Baba kız bizim adaya sığındılar. Acınacak bir haldeydiler, ne yiyecekleri vardı, ne de paraları... Doğru gidip Chrysis'in babasına başvurmuşlar.

SIMO. — Masal başlıyor iste.

CHREMES, Simo'ya. — Bırak söylesin, yah!

CRITO. — Sözümlü kesecek mi hep böyle?

CHREMES, Crito'ya. — Haydi, sen anlatmana ba.

CRITO. — Chrysis'in babası benim amcamdı. O adamı orada gördüm. Atinalı olduğunu kendi ağzından duydum. O evde öldü.

CHREMES. — Adı neydi o adamın?

CRITO. — Hemen adını mı söylemeli? Bu kadar çabuk mu?...

PAMPHILUS, kendi kendine. — Şimdi bayılıvereceğim!

CRITO. — Öyle sanıyorum ki Phania idi o adamın adı. Ama iyice hatırlıyorum, Rhamnuntos'lu imiş.

CHREMES. — Hey ulu İuppiter!

CRITO. — Bu dediklerimi, Chremes, Andros'ta benim gibi daha çok kimseler de duyup işitti.

CHREMES. — Tanrılar vere de umudum doğru çıka! Bir şey sorayım, Crito: o adam kız için kendi kızı olduğunu mu söylüyordu?

CRITO. — Hayır, kendi kızı değilmiş.

CHREMES. — Ya kimin kızymış?

CRITO. — Kardeşininmiş.

CHREMES. — Şüphem kalmadı artık: benim kızım.

SIMO, Chremes'e. — Ne diyorsun, Chremes?

PAMPHILUS, kendi kendine. — Aç kulaklarını, Pamphilus!

SIMO. — Nerden çıkardın bunu?

CHREMES. — O Phania benim kardeşimdi.

SIMO. — Biliyorum; ben de tanımıştım onu.

CHREMES. — Buradan gitmesi harbden kaçmak, gelip beni Asya'da bulmak içindi; o çocuğu da burada bırakmak istememiş. O günden beri sözünü ilk olarak istiyorum.

PAMPHILUS, kendi kendine. — Yüregimde hem korku, hem de bir umut, bir sevinç var, kendimde değim artık; böyle büyük bir saadet beklemezdim hiç!

SIMO, Chremes'e. — Senin kızın olmasına birçok sebeplerden pek sevindim.

PAMPHILUS. — Elbette sevinirsin, babacığım.

CHREMES. — Ama benim içimde gene bir şüphe var, bir türlü rahat edemiyorum.

PAMPHILUS, kendi kendine. — Ne çekilmez herifmiş bu bel tanrılar rahat yüzü göstermesin sana! şimdi bir şüphe çıkarmış... Kalkmış bir sazda boğum arıyor!

CRITO. — Neymiş senin şüphen?

CHREMES. — Doğrusu, adı o ad değildi.

CRITO. — Evet, küçüklüğünde başkaymış adı.

CHREMES. — Neymiş, Crito? sen hatırlıyor musun?

CRITO. — Arıyorum.

PAMPHILUS, kendi kendine. — Derdimin devası elimdeyken saadetimin önüne böyle bir unutkanlık engeli çıkmasına katlamır mıyım ben? (*yüksek sesle*) bana bak, Chremes! Senin istediğin ad Pasibula değil mi?

CHREMES. — Doğru, Pasibula.

CRITO. — Evet, ben de hatırladım, oymuş adı.

PAMPHILUS. — Ben belki bin kere kendi ağzından duydum.

SIMO. — Öyle umarım ki, Chremes, hepimizin de sevindiğimizden şüphe etmezsin.

CHREMES. — Tanrılar bilir benim içimi, hiç şüphem yok.

PAMPHILUS. — Bundan sonra, babacığım...

SIMO. — Bu olup bitenler senin bütün suçlarını bağışlamama da yetti, seninle barışmama da.

PAMPHILUS. — Sağ ol, baba! karıma gelince, ben onu şimdiki haliyle ahyorum, Chremes işi değiştirmede hiç!

CHREMES. — Doğru ya! Bakalım baban da öyle mi diyor.

PAMPHILUS. — Elbette öyle diyecek.

SIMO. — Razıyım ben de.

CHREMES. — Pamphilus, ben de kızıma on talanton drahoma veriyorum.

PAMPHILUS. — Ben de kabul ediyorum.

CHREMES. — Ben şimdi gidip de kızımı göreyim. Haydi gel benimle, Crito; kızım beni tanımaz elbette.

SIMO. — Neden buraya getirtmiyorsun?

PAMPHILUS. — İyi düşündünüz! Davos'a söyleyeyim de getirsin buraya.

SIMO. — Bak, o olamaz!

PAMPHILUS. — Neden?

SIMO. — Davos'un başında şimdi başka işler var da ondan; hem çok önemli işler...

PAMPHILUS. — Ne gibi?

SIMO. — Elleri kolları bağlı şimdi onun.

PAMPHILUS. — İyi değil, babacığım, bu!

SIMO. — Nasıl iyi değil? Ben iyice bağlasanlar diye tembih ettim.

PAMPHILUS. — Kuzum, baba, gözdürtüver onu.

SIMO. — Haydi senin dediğin olsun!

PAMPHILUS. — Ama hemen şimdi gözdürt.

SIMO. — Peki, gidiyorum işte!

PAMPHILUS. — Ah! bu gün ne güzel, ne mutlu günmüş! (*Pamphilus'tan başka hepsi çıkarlar; Charinus sağdan gelir.*)

V. SAHNE

CHARINUS, PAMPHILUS.

CHARINUS, *Pamphilus'u görmez; kendi kendine.* — Pamphilus'u bir göreyim diye geldim: bakalım ne yapıyor (*Görür*). Hah! buradaymış o da.

PAMPHILUS, *Charinus'u görmez.* — Şimdi benim diyeceğimi inanmadan diyorum sanılır ya, eh! ben de işte doğru saymak istiyorum. Tanrıların ölmezliği nereden gelir? Bana sorarsanız, keyiflerini bozacak bir şey olmaz da onun içindir derim. İşte ben de şimdi kendimde bir ölmezlik duyuyorum, bu sevincimi bozacak bir şey olmazsa ben de ölmezler sırasına girdim demektir... Bu erdiğim saadeti, acaba kimi bulsam da ona atlatsam?

CHARINUS, *kendi kendine.* — Acaba nerden geliyor bunun sevinci?

PAMPHILUS, *Charinus'u görmez.* — Hah! Davos geliyor. Daha iyisini de bulamazdım; benim sevincime onun kadar sevinecek kimse yoktur.

VI. SAHNE

DAVOS, PAMPHILUS, CHARINUS

DAVOS, *evden çıkar.* — Nerde acaba bizim Pamphilus?

PAMPHILUS, *seslenir.* — Davos! Davos! gel buraya!...

DAVOS. — Kim o?

PAMPHILUS. — Benim, ben.

DAVOS. — A! sen misin, Pamphilus?

PAMPHILUS. — Bilmiyorsun, neler oldu.

DAVOS. — Sana neler oldu, bilmiyorum, ama bana neler oldu, onu biliyorum.

PAMPHILUS. — Haberini aldım.

DAVOS. — E! öyledir hep: ben senin erdiğin saadeti öğrenmeden sen benim başıma gelen felâketi öğreniverirsin.

PAMPHILUS. — Benim Glycerium buldu babasını anasını.

DAVOS. — Bak, bu iyi haber!

CHARINUS, *kendi kendine.* — Ne diyor bu?

PAMPHILUS. — Babası meğer bizim en iyi dostumuzmuş.

DAVOS. — Kimmiş?

PAMPHILUS. — Bizim Chremes.

DAVOS. — Pek sevindim bu işe!

CHARINUS, *kendi kendine.* — Yoksa uyuyor mu bu çocuk? Uyanırken neler dilediyse şimdi düşünce görüyor...

PAMPHILUS. — Glycerium'u almama tük bir engel kalmadı. Çocuğa gelince onu da...

DAVOS. — Yeter. Tanrıların sevgili kuluymuşsun...

CHARINUS, *kendi kendine*. — Dediği doğruysa ben de kurtuldum demektir. Hele bir konuşayım şununla.

PAMPHILUS. — Kimmiş o? A! Charinus, sen misin? Tam sırasında geldin.

CHARINUS. — A efendim, mutlu olsun...

PAMPHILUS. — Duydun mu sen de?

CHRINUS. — Duydum hepsini. Bak, senin bütün dileklerin oldu, muradına erdin. Artık beni düşün; sen ne dersen, hiç şüphem yok, o da razı olur.

PAMPHILUS. — Unutmuyorum seni. Ama onu burada beklemeye kalkarsak, uzun olur. Gel benimle; şimdi içerde, Glycerium'un yanında. (*Davos'a*) Sen, Davos, haydi eve dön. Adam getir de Glycerium'u bizim eve götürelim... Neye kııldamıyorsun yerinden? Ne bekliyorsun?

DAVOS. — Gideceğim şimdi. (*Seyircilere*) Çıkıp da buraya gelmesini beklemeyin. Artık onlar içerde uzlaşıp işlerini yoluna koyacaklar.

KORO BAŞI. — Alkışlayın.

Bu oyun bazı elyazmalarında başka türlü bilirse de son sahnenin, Terentius'un eseri olmadığı anlaşılmıştır:

VII. SAHNE

PAMPHILUS, CHARINUS, CHREMES,
DAVOS.

PAMPHILUS, *Chremes'e*. — Seni bekliyordum.

Seni ilgilendirecek bir haberim var. Senin öteki kızını unuttum sanma; hayırlı bir koca buldum ona; sana lâyük damattır.

CHARINUS, *yavaşça Davos'a*. — Ölüyorum, Davos: şimdi benim ölümüm kalımm konuşuluyor.

CHREMES. — Senin bana bulduğun damadı biliyorum, Pamphilus; ama ben razı olmamıştım.

CHARINUS, *Davos'a*. — Ölüyorum, Davos.

DAVOS. — Hele dur yahu!

CHARINUS. — Öldüm bile!

CHREMES. — Niçin razı olmadım, söyleyeyim sana. Kızımı o adama vermek, hoşuma gitmez değildi doğrusu.

CHARINUS. — Ya!

DAVOS. — Sus be!

CHREMES. — Ama bizi babadan oğula bağlayan dostluğun, çocuklarımıza azalmış olarak kalmasını istemezdim. Şimdi ise mahm da elverişli, haller de elverişli, ikinizin de dileğinizi yerine getirebilirim; veriyorum ona kızımı.

PAMPHILUS. — Bu iyi işte!

DAVOS, *Chrinus'a*. — Haydi, gidip teşekkür et-sene!

CHARINUS, *Chremes'e*. — Seni esenlerim,, Chremes, baba dostummuşsun benim sen... Şimdi eski düşüncelerini de öğrendim, onlar da beni bugün erdiğim saadet kadar sevindirdi doğrusu.

CHREMES. — Bundan sonra gözlerini nereye çevirsen, Charinus, seni ne kadar sevdiğimi göreceksin.

PAMPHILUS, Charinus'a. — Bana bak da anla senin de nasıl olacağını .

CHARINUS, Chremes'e. — Ben senin için bir yabancıydım, ama nasıl bir insan olduğunu biliyordum. senin.

CHREMES. — Artık oldu bitti o iş. Kızım Philomena'yı sana altı talonton drahoma ile veriyorum.

S O N

